

Periusissatut pilersaarut 2024

AVANNAATA
KOMMUNIA

Imarisai

Siulequt	5
Periusissatut pilersaarut 2024	7
Piujuartitsinermik ineriartortitsineq ataatsimoorullugu	9
Periusissiorluni immikkut suliniuteqarfissat qulit	11
1. Najugaqarfinni inuiaqatigiit nukituut eqeersimaartut	12
2. Meeqqat ilinniagaqarnerinut sinaakkutit pitsaasut	16
3. Inuit peqqissusaat kikkullu tamarmik inuunerissaarnissaat	20
4. Suliffissaqartitsinermut periarfissatsialaat	24
5. Akisussaassusilimmik takornariaqarnermik ineriartortitsineq	28
6. Sumiiffinni inuussutissarsionermik siuarsaaneq	32
7. Inissiat illuoqarfimmilu avatangiisit pitsaasut	36
8. Sukuluisaaneq aamma imeq errortuutikoq	40
9. Akisussaassusilimmik atuineq aqqangassalerinerlu	44
10. Silap pissusaanut naleqqussarneq	48
Avannaata Kommuniani ineriartorneq	52
Kommunimut pilersaarummut tapiliussat killiffii	55

Suliap nassuiaataa

Periusissatut pilersaarut 2024
Avannaata Kommunია

Kommunalbestyrelsip 1. oktober 2024
ataatsimiikkami Periusissatut pilersaarut 2024
akuersissutigaa.

Periusissatut pilersaarummut atatillugu
inatsisitigut tunngavigineqarpoq:
Pilersaarusionerq aamma nunaminertat
atorneqartarnerat pillugit Inatsisartut
inatsisissaannik nalunaarut nr. 4, 25. januar
2024-imeersoq

Naqitami assit atorneqarput assiliisua
isumaqatigiissuteqarfigalugu, ilanngullugit Visit
Greenland-imi assiliisut. Assini tamani kina
assiliisuunersoq allassimavoq.

Saqqaa aamma muminga: Asbjørn Dissing
Bargsteen, Avannaata Kommunია

Kontakt

Avannaata Kommunია
Noah Mølgårdip Aqq. 9
Postboks 1023
3952 Ilulissat
Telefon (+299) 70 18 00
Email avannaata@avannaata.gl

Siulequt

Periusissatut pilersaarut 2024 Avannaata Kommuniata periusissatut pilersaarutaanik siullermik nutarterineruvoq. Periusissatut pilersaarummi qulinik immikkut suliniuteqarfigineqartussanut sinaakkutissat aalajangersarneqarput, Periusissatut pilersaarummi 2020-imi aallartinneqartut nangillugit.

Avannaata Kommuniata Naalagaaffiit Peqatigiit piujuannartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsinissamik anguniagassaritai, Nunarsuarmi anguniakkat, kommunip ineriartortinnerani naleqqamisut suli atorussuppai. Nunarsuarmi anguniakkat sakkussatsialaapput naalakkersuinnikkut anguniagassanik pingaarnersuinnissami, qulakkeerinnittuullutillu kommuni akimorlugu, nunarsuarmilu avatangiiserisatsinni, ineriartortitsinermi siunnerfeqartitsinissamut.

Nunatta avannaani pinngortitaq inuuffigaarput inuussutissaqarfigalugulu. Pisagut nerisaraagut ulluinnarnilu unammilligassanut nakimanata naleqqussartuarpugut. Taamaattumik ataatsimoorluta pinngortitap assigiinngisitaaqisup minguitsuutiinnarnissaa illersortariaqarparput, kinguaariit aggersut aamma pinngortitamik peqateqarlutik pisuussutaanillu atuillutik inuusinnaaqullugit.

Eqqaavilerinermi pilersaarut annertoq ukiuni aggersuni atuutsinneqalertussaavoq eqqagassalerisarneqarput piujuannartitsinermik tunngavilik atorneqalertussaalluni. Eqqakkat annertunerujussuit immikkoortiterneqartalissapput atoqqinneqartarlutillu, eqqakkallu paarineqassapput peerneqartarlutillu pinngortitamut inunnullu akornutaatinnagit. Kommunip kissaatigaa nutaamik eqqarsarluni aaqiinerit issittumullu naleqquttut atuutsinneqalernissaat, assersuutigalugu sukuluisaarnerup tungaatigut. Meeqqat inuusuttullu atugarisaat pingaartinneqassapput. Ataatsimoorullugu pisussaaffiuvoq meeqqat pitsaasumik peroriartornerinik qulakkeerinninnissaq. Ingammik pingaaruteqarpoq angajoqqaatut akisussaaffiup nukittorsarneqarnissaa, ilaqutariillu isumalluutitut pingaarutilittut ikorfartorneqarnissaat. Upperaarput annertunerusumik innuttaasunik peqataatitsinikkut, ilaqutariinni misinnartumik allannguisoqarsinnaasoq paarsinerlunermillu annikillitsilluni, sapiissuseqarnerulersitsilluni siunissamilu

inuusuttunngortussani qiimanerulersitsilluni. Ukiuni aggersuni piujuannartitsinermik tunngavilimmik, sikkersoqartitsilluni, inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissaq pingaaruteqarpoq. Tamatumunnga sinaakkutissat pilersinnissaat kommunalbestyrelsip kissatigaa, taamaalilluni inuussutissarsiutitigut inerisaasoqarsinnaaqullugu kommunimilu najukkani ataasiakkaani siumukarnermik pilersitseqataasinnaaqullugu.

Takornariaqarnermik ingerlatsineq inuussutissarsiutit periarfissagissaartut ilagaat. Takornariat tikittartut suli amerleriaqqinnissaat ilimagineqarpoq, 2026-ip mittarfissuartaassap ammarneqarneratigut, takornariartitsinerlu isumalluutissaavoq najugaqarfinni atugarissaarnermut iluaqusiisusaaq. Kommuneqarfittut kissaatigaarput inoqarfinni avannarpasinnerusuniittuni misigisassat immikkuullarissut ersarinnerulersinneqarnissaat, taamaaliornikkut takornariat amerlanerusut avannarpasinnerusumut soqutiginninnerulernissaat siunertaralugu.

Anguniarparput illoqarfitsinni nunaqarfitsinnilu ineriartornermut kikkut tamarmik piginneqataasutut misiginissaat. Inuit tamat qanimut oqartussaaneranni suleriaatsit pilerseqqikkusuppugut, kommunitta inuuffigissallugu pilerinartuunissaa, suliffigissallugu najugaqarfigissallugulu pitsaasuunissaa qulakkeersimajuarniarlugu.

Kissaataavoq, innuttaasusugut tamatta immikkut, siunissarput pillugu akisussaaffimmik tigusinissarput. Kommunilbestyrelsi aalajangernikuvoq, kommunip nunaqarfisa 23-niusut illoqarfisalu sisamaasut siunissaat pillugu, kikkut tamarmik oqalliseqataannissaat.

Kissaatigaarput innuttaasut tamarmik ataatsimoorlutik akisussaaffimmik tigusinissaat, najukkaminni unammilligassat aaqqiissutissaannik nassaarniarlutik.

Siunissarput qaamasuuvoq.

Atuarluarina

*Kommunalbestyrelsi sinnerlugu
Palle Jerimiassen, borgmesteri*

Periusissatut pilersaarut 2024

Periusissatut pilersaarummi 2024-imi Kommunalbestyrelsip saqqummiuppaa, qinigaaffimmi matumani, Avannaata Kommuniata kommunimut pilersaarutini qanoq nutarterniarneraa.

Periusissatut pilersaarummi 2024-imi Kommunalbestyrelsip akueraa:

- Ukiunut tulliuuttunut aqqaneq marlunnut, 2024-2036, kommunimut pilersaarut ilaatigut nutarterneqassasoq, taamaalilluni maannakkut Kommunalbestyrelsiusup kommunimut pilersaarut nutartigaq Kommunalbestyrelsimut nutaassamut tunniunneqarsinnaaqqullugu.
- Takorluugaq, naleqartitat aamma periusissiorluni immikkut suliniuteqarfissat quliusut, Periusissatut pilersaarummi 2020-mi akuerineqarsimasut tunngaviusutut atoqqinneqassasut, kommunimi pilersaarummi nutartikkami.

Kommunip aqqissuussaana nutaq

Kommunalbestyrelsi aalajangernikuuvoq Avannaata Kommunia kommuninut arlalinnut aggulunneqassasoq. Tamatumunnga atatillugu borgmester Palle Jerimiassen Namminersorlutik Oqartussanut qinnuteqarnikuuvoq qinigaaffik (2021-2024) minnerpaamik ukiumik ataatsimik sivitsorneqaqqullugu, aggulunerme ikaarsaariarfissaqarnissaq qulakkeerneqassammat.

Avannaata Kommunia qanoq ilusilikkamik aggulunneqassanersoq, innuttaasunik taasisitsinikkut alajangerneqassaaq, tamannalu 2024-ip naajartornerani pissalluni. Kommunip nutaamik qanoq aqqissuussaaneqarnissaanut siunnersuutiniq marlunnik saqqummiussisoqarpoq.

Periarfissat marluk ukuupput:

- Kommuni marlungorlugu avinneqassasoq, Ilulissat nunaqarfiilu kommuninngortillugit, taavalu Uummannaq, Upernavik Qaanaarlu, nunaqarfii ilanngullugit ataatsimut kommuninngortillugit.
- Kommuni sisamanngorlugu avinneqassasoq, Ilulissat, Uummannaq, Upernavik aamma Qaanaaq, tamarmik immikkut kommuninngussasut, nunaqarfittatik ilanngullugit.

Periusissatut pilersaarut 2024 Kommunalbestyrelsip saqqummiussaraa, Avannaata Kommuniata, komunitut ataatsit, imaluunniit komunitut aggulunneqarsimasutut, piujuaannartitsinermik tunngaveqartumik siunertaqarluni ineriartortitsivigineqarsinnaanerani. Kommunip nutaamik aqqissuussaaneqalissappat, Periusissatut pilersaarut 2024 atorneqarsinnaavoq, sumiiffinni takorluukkanut periusissianullu nutaanut isumassarsiorfissatut.

Immikkoortortani sulianut saqqummiussaq

Periusissatut pilersaarut aamma saqqummiussaavoq immikkoortortani ataasiakkaani sulianut tunngatillugu. Immikkut suliniuteqarfissat ilaneqarsimapput anguniagassanik tigussaasunik immikkoortortani sulianut atatillugu, taamaalillutillu aamma siunissamut kommunimi immikkoortanut pilersaarusiornissami toqqammaviusinnaallutik.

Piujuartitsinermik ineriartortitsineq ataatsimoorullugu

Takorluugaq

Takorluugaq Piujuartitsinermik ineriartortitsineq ataatsimoorullugu, Periusissatut pilersaarummi 2020-mi sqqummiunneqartoq, nangittumik kommunip takorluugaatut atorpeqassaaq. Piujuartitsinermik tunngaveqarluni ineriartortitsinissaq suli Avannaata Kommuniata annertuumik suliassaqarfignaa. Ineriartortitsinermik suliqaarnermi ataqatigiissaarinissaq pilersikkusupparput, ilaatigut takorluukkap, naleqartitat aamma immikkut suliniuteqarfissat, Periusissatut pilersaarummi 2020-meersut, piginnarnerisigut.

Takorluukkami oqaatsip "ataatsimoorullugu" atorpeqartup isumaa uaniippoq, piujuartitsinermik ineriartortitsineq suliassaammat angisoorujussuaq, kommunip kisimiilluni kivissinnaanngisaa. Taamaattumik pingaaruteqarpoq, kommunimi sumi najugaqarnerput akimorlugu suleqatigiinnisarput, innuttaasut, inuussutissarsiutinik ingerlataqartut, kajumissutsiminnik suliniuteqartartut pisortaqaarfilla allat. Avannaata Kommuniata kommuninut arlalinnut avinneqaratarsinnaanerani takorluukkap aamma takutippaa, Kommunalbestyrelsen kissaatigimmagu kommunini avannarliunerusuni nutaani isumalluutit akimorlugit qanittumik suleqatigiittoqarnissaa.

Piujuaannartitsinermik tunngaveqarneq Piujuaannartitsinermik tunngaveqarneq isumaqarpoq, qanoq iliorluta maannakkut pisariaqartitatta qulakkeersinnaanerani, siunissami kingulissatta pisariaqartitaminnik naammassinninnissaminnut periarfissaat ajornerulersinngikkaluarlugit (Brundtlandip nalunaarusiaa 1987). Piujuaannartitsinermik tunngaveqarnermi isumaginninnermut, aningaasarsiornermut avatangiisinullu tunngasut pineqarput, tamatumani pingaartuuvoq, taakku arlaannaannilluunniit salliutitsinnginnisarput, taakku arlaat akigalugu. Assersuutigalugu suliniutigisaq, kommunip aningaasaqarneranik nukittorsaasoq, kisiannili isumaginninnermut avatangiisinulluunniit sanngiillitsisoq, piujuaannartitsinertut oqaatigineqarsinnaanngilaq.

Piujuaannartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsineq tamakkiisumik takunnissinnaanermik pisariaqartitsivoq, aamma piujuaannartitsinermik tunngaveqarluni kommunip ineriartornera ukkatarineqarpat, taava Periusissatut pilersaarut 2024 taamaallaat sanaartukkat tungaatigut pilersaarusiorneq sammeneqarani, ineriartornerq tamakkiisoq isumaginninnikkut, aningaasarsiornikkut avatangiisinullu tunngasut akimorlugit, kommunip pilersaarutai sammeneqarput.

Naleqartitat

Kommunip sulinera naleqartitanik sisamanik tunngaveqarpoq, Periusissatut pilersaarut 2020-ip suliarineqarneranummi atillilugu, kommunimi innuttaasut oqaasertalersueqataaffiginikuusaat. Naleqartitat taakku sisamat suli kommunip sulineranummi ilisarnaataassapput qulakkeerinneqataallutillu, kommunip takorluukkaminik anguniakkaminillu piviusunngortitsinissaanik. Naleqartitat sisamat taakku ukuupput:

- Alimasinnerusumut pilersaarusiorneq: Alimasissumik eqqarsarumavugut siunissami atorfissaqartinneqartussat ilanngullugit
- Nutaamik eqqarsarneq: Aaqiinerit nutaat, najukkani pisariaqartitanummi unammillernartitanullu naleqqussakkat, nassaariniassavagut
- Pitsaassuseq: Kiffartuussineq sulisullu suliatigut piginnaasaat qaffassarumavagut, kommunip sulinerani pitsaassuseq ilisarnaataaqullugu
- Akisussaassuseqarneq: Akisussaassuseqartumik iliuuseqassaagut innuttaasullu naatsorsuutiginninnerat naammassillugu

Periusissatut pilersaarut 2024-mi Nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat 17-iusut akornanni 14-it kalluarneqarput, taamaakkaluartoq Nunarsuarmioqatigiinnut anguniakkat arfinillit immikkut ersarissarneqarput Avannaata Kommuniata ukiuni tulliuttuni pilersaarusiorneranut pingaaruteqartumik attuumassuteqartut.

Periusissiorluni immikkut suliniuteqarfissat qulit

Periusissatut pilersaarut kommunip sakkussaraa, ukiuni tulliuttuni suliniutiginiakkaminik pingaarnersiulluni siunnerfilersuillunilu pilersaarusiornissamini.

Periusissiorluni immikkut suliniuteqarfissat quliusut, Periusissatut pilersaarummi 2020-mi saqqummiunneqartut aammalu ullumikkut ingerlatsivinni sulinermi atorneqartut, ukiuni tulliuttuni sinaakkusiissut atorneqaqqissapput. Taamaaliornermi pilersikkumallugu kommunip takorluugaasa anguniagaasalu suliarinerini ilisariuminartuunissaat ataqatiinnissallu.

Immikkut suliniuteqarfissat qulequtaat annikitsumik allannguallatsinneqarput, maannakkut suliasanut salliutinneqartunut kommunillu akisussaaffiit tulluarsaanissaq pinerullugu. Immikkut suliniuteqarfissat nutarterneqarput kommunimi unammilligassat periarfissallu nalaanneqartut naapertorlugit, kommunimi ingerlatsivinni isumasiulluni oqaloqateqarnerit tunngavigalugit.

Immikkut suliniuteqarfissat tulleriarneqarput pingaarnersiornagit, tamarmillu naligiimmik pingaaruteqartutut isigineqartariaqarput.

Periusissatut pilersaarummi 2024-imi immikkut suliniuteqarfissat:

1. Najugaqarfinni inuiaqatigiit nukituut eqeersimaartut
2. Meeqqat ilinniagaqarnerinut sinaakkutit pitsaasut
3. Inuit peqqissusaat kikkullu tamarmik inuunerissaarnissaat
4. Suliffissaqartitsinermut periarfissatsialaat
5. Akisussaassusilimmik takornariaqarnermik ineriartortitsineq
6. Sumiiffinni inuussutissarsiornermik siuarsaaneq
7. Inissiat illoqarfimmilu avatangiisit pitsaasut
8. Sukuluisaarneq aamma imeq errortuutikoq
9. Akisussaassusilimmik atuineq aqqangassalerinerlu
10. Silap pissusaanut naleqqussarneq

FN-ip Nunarsuarmi anguniagai

Periusissatut pilersaarummi 2024-imi, FN-ip (Naalagaaffit Peqatigiit) Nunarsuarmi anguniagai 17-iusut tunaartarineqarput, piujaannartitsinermik tunngaveqarluni ineriartortitsineq, kommunit qanoq ingerlanniarneqarnerata aqqissuussaasumik ilusilerniarnerani.

Nunarsuarmi anguniakkat FN-mi ilaasortanit tamanit 2015-imi akuerineqarput.

Anguniakkani siunertaavoq, nunarsuarmi nunat tamarmik 2030-ip tungaanut, nunarsuarmi piujaannartitsinermik tunngaveqarluni allannguinnissap pilersinneqarnissaata katersuuffigineqarnissaa. Nunarsuarmi anguniakkat 17-iusut atorlugit FN-ip pilersippaa nunarsuarmioqatigiinni oqaatsit, nunarsuarmi tamarmi nunat iliuuseqarnissaannik piujaannartitsinermillu tunngaveqartumik siuariatornissaannik najoqqutarineqarsinnaasut ikiuutaasinnaasullu. Nunarsuarmi anguniakkat 17-iusut taakku, 169-inik immikkoortunik anguniagassaqaarfiupput, taamaalilluni anguniakkat tigussaanerulersinneqarlutillu suliariuminernerulersinneqarlutik. Matumanili eqqarsaatigineqassaaq pissutsit nunamiit nunamut assigiingissuteqarsinnaanerata, taamaattumillu aamma anguniakkat immikkoortui tamakkerlugit toqqaannartumik Avannaata Kommuniatun nuunneqarsinnaanngillat.

Immikkut suliniuteqarfissat ataanni tamani erseqqissarneqarpoq, najugaqarfinni suut iliuuserineqarsinnaanersut nunarsuarmi anguniakkat anguniarnerini ilalersuutit.

Anguniagassat ilaat tamakkerlutik qulequtakkarlutik saqqummiunneqarput, ilaallu naatsumik itisilerneqarlutik. Qulequttat oqaasertaliussallu anguniagassat ilaat pillugit FN-ip allaaserisaanik tunngaveqarput, ilaalli oqaasertalerneqaaqqaataasumit naalisagaallutik.

Nunarsuarmi Anguniakkat 17-iusut anguniagassallu ilaat tamakkerlugit atuakkit uani www.anguniakkavut.gl.

1 Najugaqarfinni inuiaqatigiit nukituut eqeersimaartut

Kommunip innuttaasullu akunnerminni peqatigiilluarnissaat aalajangiisuvuq, najukkani naleqartitat, unammilligassat periarfissallu, kommuni akimorlugu piusut aallaavigalugit, inoqarfiit ineriartortinneqarnissaannut. Taamaattumik qanimut tamat oqartussaaqataanerat kommunillu ataatsimoorsinnaassuseqarnera nukittorsassavagut. Tamatuma saniatigut suliniutit innuttaasut iluarisimaarinninnissaannik siuarsaataasinnaasut tapersorsorussuppagut najukkanilu inuiaqatigiinni pitsaasumik allanngoriartornermut kajumissuseq siuarsarusullutigu.

Kommunimi isorartuumi tamat qanimut oqartussaaqataanerat

Qanimut oqartussaaqataaneq tassaavoq tamat oqartussaaqataanerat, innuttaasut najugarisaminni pissutsit pillugit aalajangiisarnerni aalajangeeqataanissaminnut pisinnaatitaallutillu periarfissaqarnissaannik tunngavilik. Pisortat qitiusumik allaffeqarfiata Ilulissani inissisimanera pissutigalugu, qitiusumik allaffeqarfimmut, najukkani ataatsimiititaliamut nunaqarfinnilu siulersuisunut, kommunimi sumiiffinni assigiinngitsuniittunut annertuumik piunasaqarfiuvoq, qanimut tamat oqartussaaqataanerata qulakkeerneqarnissaa pillugu. Uummannap, Upernaviup Qaanaallu eqqaamiuisa annerusumik oqartussaaqataatinneqarnissartik kissaatigalugu oqariartuutigivaat. Tamannalu pissutaaqataavoq ullumikkut kommunip aqqissuunneqarsimanerata apeqqusersorneqarneranut.

Iliuusissatut pilersaarutit matuma siulequtserneqarnerani taaneqartutut 2024 naatinngagu kommunip avinneqarsinnaanera pillugu kommunalbestyrelsi innuttaasunik taasisitsiniarpoq. Taamaattumik 2024-imi

ukiaanerani kommuni paasisitsiniaaniarpoq, kommunip nutaamik aqqissuussaananerata unammilligassartarisinnaasaanik periarfissaritissinnaasaanillu paasisitsiniaanissaq siunertaralugu. Paasisitsiniaanermi aallaavigineqassaaq, kommunip kukkunersuisuisa avataaneersut, kommunimik avitsinerup kommunip najukkani immikkoortortaanut aningaasatigut kingunerisinnaasai pillugit nalunaarusiarisimasat.

Oqartussaaqataaneq pillugu qaammaasaqarneq

Paasisitsiniaaneq, qulaani taaneqartoq kommunimut periarfissiisaaq, paasiniassallugu inerisassallugulu, nammineerluni peqataatsinnaanermik, najukkanilu inuiaqatigiit aalajangeeqataasinnaanerata pillugu qulakkeerineqataasinnaanermik. Kommunimi naatsorsuutigineqarpoq, paasisitsiniaanerup ingerlanerani misilittagaqalernissaq, siunissami qanimut tamat oqartussaaqataanerata nukittorsarnissaanut atorineqarsinnaasunik.

Kissaatigaarput innuttaasut amerlanerusut oqartussaaqataaneq pillugu pisinnaatitaaffimmik atuinissaat, ilaatigut qinersinerni peqataasarnermikkut. Tamat Oqartussaaqataanerannut Nunaqarfinnillu ineriartortitsinerup ataatsimiititaliap, tamat oqartussaaqataaneranni suleriaaseq aamma innuttaasut pisinnaatitaaffii pillugit paasisitsiniaanini nukittorsarniarpa, ilanngullugu sulissutiginiarlugu innuttaasut aalajangeeqataanissamut peqataanissamullu periarfissaasa pitsaanerulernissaat. Inoqarfinni arlalinni kommunip allaffiini Sullissivimmiluunniit isiginnaaruteqarpoq, innuttaasut kommunalbestyrelsi ataatsimiinnerinik toqqaannartumik malinnaasinnaallutik. Naatsorsuutigivarput tamatuma malisigiumaaraa amerlanerusut peqataanissaminnut

kajuminnerulernerat. Innuttaasunik akuutitsinerup periarfissat nutaat ingerlaavartumik misissorsuppagut.

Meeqqat kommunalbestyrelsiat

Meeqqanut tunngasuni tamani, meeqqanik annerusumik pitsaanerumillu akuutinneqartarnissaat qulakkeerusupparput. Meeqqat kommunalbestyrelsiat pilersipparput, kinguaariinni nukarliit inuiaqatigiinni nipaasa tusaaneqarnissaat periarfissikkumallugu. Meeqqat kommunalbestyrelsiannik pilersitsinitsigut aamma kissaatigaarput, innuttaasut meeraanermiinnilli, inuiaqatigiit, tamat oqartussaaqataanerat, namminneq pisinnaatitaaffit peqataanissaminnullu periarfissatik pillugit, paasisimasaqalernissaat. Naatsorsuutigaarput piffissaq alimasinnerusooq eqqarsaatigalugu, tamat oqartussaaqataaneranni innuttaasut peqataanerat tamatumuunakkut nukittorsaaqataaffigineqarumaartoq.

Innuttaasup nipaa

Najukkani ataatsimiititaliat nunaqarfinnillu siulersuisut, qanimut tamat oqartussaaqataanerannik qulakkeerinninniarluni sulinarmi aalajangiisumik inissimapput. Taakku inoqarfinni pissutsinik qanimut ilisimaarinnittuupput innuttaasunullu attaveqarluarlutik. Pingaaruteqarpoq isumalluutit tamassuma atorluarneqarnissaa, inoqarfinni ineriartortitsineq pillugu, kommunimi aalajangiisarnerni akuutitsinerup tusarniaasarnerrullu atorluarneqarneratigut. Najukkani ataatsimiititaliat akisussaaffisa ilagaat, innuttaasut sinnerlugit tusarniaasoqarnerani akissuteqaasiortarnissartik. Kommunimi tusarniaassutigineqartartut digitalisererusuppagut (qarasaasiakkut attaveqaatit), taamaaliornikkut innuttaasut namminneerlutik ajornannginnerusumik tusarniaassutigineqartunut akissuteqarsinnaanerata

periarfissikkusullugu. Misissorsupparput Najukkani ataatsimiititaliat nunaqarfinnilu siulersuisut atuuffii periarfissaallu, kiisalu qulakkeerusullugu suliassaminnik naammassinninniarnerminni pisariaqartutigit periarfissaqartitaanersut. Ilanngullugu misissorsupparput Najukkani ataatsimiititaliat inuillu qinigaat akisussaaffimmik periarfissanillu annerusunik tunineqarsinnaanerata, qanimut tamat oqartussaaqataanerat nukittorsarnerujumallugu.

Inoqarfiit akimorlugit ilisimasaniik paarlaasseqatigiinneq

Inoqarfiit tamarmik immikkuullarissunik periarfissaqarput unammilligassaqarlutillu, taamaattumillu qaqutigoorpoq, aaqqiissut ataaseq, kommuni akimorlugu toqqaannartumik tamanut nuutiinneqarsinnaasarnera. Taamaattumik pilersaarusiornitsinni najugaqarfinni assigiinngissutsit eqqarsaatigissavagut, ilaatigut nunaqarfinni siulersuisut qanimut suleqatiginerisigut. Assigiinngissuteqarluartoq taamaattoq aamma pisariaqarpoq, kommunimi inoqarfiit isumalluutillu akimorlugit suleqatigiinnissaq, taamaattumillu kommunip ataatsimoorsinnaassusia nukittorsarusupparput pikkorissarnerit, ataatsimeeqatgiittarnerit suliniutillu allat aqqutigalugit, suleqatiginnermik nukittorsaaasinnaasut.

Kultureqarneq sunngiffillu

Kommunimi kulturikkut sunngiffimmilul sulinerup peqatigiiffit kajumissutsiminnillu suleqataasartut aalajangiisumik sunniuteqarput, innuttaasunut nuannaarutaasumik iluaqutaasumillu. Peqatigiiffeqarnerup iluani ataatsimoornerit sinaakkutillu piupput, najukkani inuiaqatigiit iluanni pitsaasumik allanngoriartortoqarnissaanut, innuttaasut inuunerissaarnissaannik

kajumilernissaannillu nukittorsaaqataasartumik. Kommuniq peqatigiiffiillu akornanni qanimut suleqatigiinnikkut peqatigiiffiit nukittorsaqqissavai, suliniuteqarnermik ataatsimoorfinnillu siamasissumik neqerooruteqarsinnaaqullugit. Inoqarfinni mikinerusuni sunngiffimmi sammisassanik aallartitsierusuppugut inerisaajumallutalu, ukioq kaajallallugu soqutiginartunik sammisassaqaqqullugu.

Kulturikkut ileqqutta kimillit attatiinnarnissaat nukittorsaqqinnissaallu pimoorutissavagut. Matumani najukkani, nuna tamakkerlugu nunarsuarmioqaataanerpullu aallaavigalugit isiginninnaassaagut. Naggueqatigiit Inuit akornanni qanittumik attaveqatigiinnissamut peqataassaagut, ataatsimoorluta kulturikkut assigiinngitsut assigiinngissutigullu suleqatigiissutigisinnaajumallugit. Katersortarfiit, multihalit katersugaasiviillu kultureqarnermut sunngiffimmi sammisassaqaqartitsinermit toqqaammaviliisuupput. Taamaattumik timitalittut atortulersuutitigut, nalitsinnut, naleqquttunik, peqarnissaq qularnaarniarparput, tamannalu ilaatigut pisariaqarfiini illuutigeriikkat iluarsaannerinik aserfallatsaaliornerinillu nassataqartassaaq. Tamatuma saniatigut illuutit siunertanut assigiinngitsunut atornerqarsinnaasut soqutiginartippagut. Tassa imaappoq, atortulersuutit illullu ima ilusilersorusuppagut, siunertanut assigiinngitsunut atornerqarsinnaalersillugit, ulluuppat unnukkuupalluunniit, aasaappat ukiuupalluunniit. Kommunitisinni atuarfeqarpugut arlalinnik assersuutigalugu periarfissaqartunik, atuareernerup kingorna allamut atorluarneqarsinnaasunik. Atortulersuutit siunertanut assigiinngitsunut atorsinnaasunik peqarneq piujuaannartitsinermit tunngaveqarpoq, nutaaliornissamik killilimmik peqartilluni, pigeriikkanik atorluasinnaaneq eqqarsaatigalugu.

Kommuniq pilersaarutaani makku suliaqarfi-ussapput:

- Najukkani kinaassuseq pingaartillugu siunissami ineriartortitsineq pissasoq
- Pilersaarusionermit innuttaasut peqataatinneqarnerat, assersuutigalugu Najukkani ataatsimiititaliat aamma Nunaqarfinni siulersuisut aqqutigalugit
- Periarfissat pioreersut atorluarneqarnissaat, assersuutigalugu aserfallatsaalinerisigut assigiinngitsunullu siunertanut atornerqarsinnaalersinnerisigut

Immikkoortunik suliaqarnermi makku samineqassapput:

- Tamat oqartussaaqataaneranni suleriaatsit, innuttaasut pisinnaatitaaffii peqataannissamullu periarfissaat pillugit qaammarsaaneq
- Innuttaasunik akuutitsinermit periusissaq ineriartortillugu qanimullu tamat oqartussaaqataanerat nukittorsarlugu
- Tamat oqartussaaqataaneranni peqataaneq nukittorsarlugu, ilaatigut qinerseqatataasartut amerlassusiat eqqarsaatigalugu
- Meeqqaanut tunngasuni, meeqqat annerusumik pitsaanagerusumillu akuutinneqarnissaannik qulakkeerinnineq
- Inoqarfiit akornanni ilisimasanik misilittakkanillu avitseqatigiinneq
- Peqatigiiffilerineq tapersorsorlugu, aamma suliniutit innuttaasut iluarisimaarinninnissaannik siuarsaataasinnaasut tapersorsorlugit najukkanilu inuiaqatigiinni pitsaasumik allanngoriartornermut kajumissuseq siuarsarlugu
- Kulturikkut ileqqut attatiinnarnerat nukittorsarnerallu.
- Inoqarfinni mikinerusuni tamani sunngiffimmi sammisassanik aallarnisaaneq inerisaanerlu.

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 10, 11 aamma 16-ip piviusunngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (anguniakkat ilaat)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>10.2 Inooqataanermi, aningaasaqarnermi aamma politikikimi ilanngutitsineq siuarsarneqarli</p> <p>2030 sioqqullugu kinaluunniit, ukiut, suiaassuseq, race, inuiassuseq, pinngoqqaarfik, upperisarsiorneq imaluunniit aningaasaqarnikkut allatigulluunniit inissisimaneq apeqqaatinnagu, annertunerusumik inooqataanermi, aningaasarsiorneq politikikkullu aalajangiinernut ilanngutitsineqassapput.</p>	<p>Innuttaasunik peqataatitsinermit ataavartumik ineriartortitsineq. Attaveqaatinik aaqiinerinillu digitaliusunik nalitsinnut naleqquttunik atuineq.</p> <p>Kommunalbestyrelsiq ataatsiminnerinik attaveqaatit atorlugit toqqaannartumik malinnaasinnaaneq. Tamat oqartussaaqataanerat pillugu ingerlariaatsip innuttaasullu pisinnaatitaaffii pillugit qaammarsaaneq anginerusooq.</p> <p>Meeqqanik inuusuttunillu peqataatitsineq Meeqqat Kommunalbestyrelsiat aqqutigalugu. Inoqarfiit ineriartortinneqarnerat pillugu kommunip aalajangiisarnerni najukkani ataatsimiititalianik nunaqarfinnillu siulersuisuinik peqataatitsineq.</p>
<p>16.6 Pisortani suliffeqarfiit sunniuteqarluartut, akisussaasut paasiuminartullu ineriartortinneqarliq</p>	<p>Najukkani ataatsimiititaliat nunaqarfinnillu siulersuisut atuuffissaminni naammassinniarlutik sulinerisa, periarfissaasa suliaqarniarnerannilu piumasaqaatit, nalilersorneqarnissaat pitsanngorsarneqarnissaallu.</p>
<p>16.7 Aalajangiussat tamarmik ilanngutitsisumik sinniissuuffeqartumillu qularnaarneqarliq</p>	<p>Kommuniq tusarniaanerisa digital atorlugit pisinnaalernissaat.</p>
<p>11.4 Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamillu kingornussat illersorneqarliq</p>	<p>Inoqarfiit ineriartortinneqarneranni aalajangiisarnerni najukkani peqataatitsineq.</p> <p>Kulturikkut sunngiffimmi sammisaaqartitsinermit ikorfartuineq peqatigiiffinnik piumassutsiminnillu suleqataasartunik suleqateqarnikkut.</p> <p>Illuutit atortorissaarutinillu iluarsaassineq aserfallatsaaliunerlu.</p> <p>Najukkani, nuna tamakkerlugu nunallu tamalaat akornanni, kulturikkut ileqqut tammatsaalineqarnissaat nukittorsarneqarnissaallu pillugit ukkassineq. Naggueqatigiit Inuit sumi najugaqarneq akimorlugu qanimut susassareqatigiinnerat siuarsaaqataaffigerusuppugut, kulturikkut assigiinngissutitatta assigiinngissutitatta ataatsimoorluta nukittorsarnerisigut.</p>

2 Meeqqat ilinniagaqarnerinut sinaakkutit pitsaasut

Inuusuttut inersimasutullu pitsaasumik peqqissumillu inuuneqarnissamut inuunermi pitsaasumik aallartinnissaq pingaaruteqarnerpaajuvoq. Meeraanerup nalaani piffissarujussuaq ulluinnarni atorineqartarpoq kommunip paaqqinnittarfiini. Avannaata Kommuniiani pingaartinneqarpoq meeqqat inuunerissaarnissaat, isumalimmik ataatsimoorfiit ataatsimoorumillu naleqartitat aallaavigalugit, Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaat naapertorlugu, meeqqat isiginninnerat peqataanissamullu periarfissaat qitiutillugit.

Meeqqat atualertussat toqqissimasut qajannangitsut

Sulissutigerusupparput, meeqqat atualinnginnerminni inersarsimanissaat meeqqatut toqqissimasutut qajannangitsutullu, imminnut naleqartittutut imminnullu tatigisutut, allanut ataqqinnittutut, aammalu eqqarsartaatsimikkut timikkullu peqqissut. Kissaatigaarput kommunitisinni meeqqat kinaassutiminnik, pissuserissaarnerminnik inooqataaermikkullu ineriartornerminnik tulluusimaarutiginnissasut. Inuttut pisinnaasat tamakku ineriartoqqinnissaminnut pingaaruteqarluiinnartumik pisariaqartitaattut isigivagut.

Meeqqat suli atualinngitsut ulluunerani paaqqinnittarfinnut isertarput assigiinngitsorujussuarnik aallaaveqarlutik, ilaqutariittut tunuliaquttat inuuniarnermilu atugassarisat eqqaaneqaannarsinnaapput. Taamaattumik ulluunerani paaqqinnittarfiit ukkatarisarpaat angajoqqaanik/pilersuisuusunik kimilimmik suleqatigiinnerup pilersinnissaa, meeqqap piimasaqaatai ilikkarniarlugit aamma inuunerissaarnissamut ineriartornissamullu sinaakkutissat pitsaanerpaat pilersinniarlugit.

Meeqqat atuarii qaffasissumik pitsaassusillit

Atuarfitta qaffasissumik pitsaassuseqarnissaat annertusarupparput atuisut atugarissaarnissaat misilitsinnermilu angusat pillugit anguniakkatta qaffasinnerusumut inissinnerisigut.

Atuartsinermi qaffasissuseq qaffasinnerulersikkusupparput, atuartullu atuartsisunit, ilinniartsinermik ilikkartitsinnaanermillu paasisimasalinnit, atuartinneqartalerinissaat angorusullutigu, atuartut ilikkagassat tungaasigut qaffariartsinissaat siunertaralugu. Suleqatigiinnerunikkut ukkannerorusupparput atuartsissutini (fag) anginerusuni, soorlu kalaallisut, qallunaatut, tuluttut, matematik aamma naturfag (fysik, kemi, biologi) atuartsinerup ineriartortinneqarnissaa. Atuarfimmi misilitsinnermi angusat pitsaanerulersinniarneranni siunertaavoq, meeqqat atuariata kingorna ilinniaqqinnissamut suliffeqarnissamullu meeqqat piareersarnissaat.

Digitalimut tunngasut pillugit pisinnaasat pisariaqarput tamat oqartussaaqataaernerat tunngavigalugu inuiaqatigiisusuni suliffeqarfinnilu. Meeqqat atukkorsorneqartariaqarput periarfissanik teknologit digitaliusut paasinissaannut atornissaannullu, tamakkulu pillugit qarsupinngitsumik isummorsinnaannaannut. Tamanna pissappat ilaatigut pisariaqarpoq ilinniartsisut perorsaasullu digitalip tungaatigut pisinnaasaminnik atavartumik nukittorsaanissaat, pisinnaasaasa nalitsinnut nalequttuunissaat pissutigalugu.

Inuunerissaarneq annerusoq

Meeqqat inuusuttuaqqallu inuunerissaarnissaat kommunip suliffeqarfiini aallaaviulluinnarpoq. Meeqqat inuusuttuaqqallu tamarmik

misigisariaqarpaat takuneqarlutik, tusaaneqarlutik pingaartinneqarlutillu. Paaqqinnittarfinni ineeqqani atuariinilu atuartsivinni ataatsimoorneq nukittorsarusupparput, aammalu ilaatigut pimmatiginnittarnerup atuangitsoortarnerullu immikkut suliniarfiunissaat kissaatigalugu.

Inooqatigiinnerup tungaatigut inuunerissaannginneq, pimmatiginninneq peqqinnissallu tungaatigut ajornartorsuutit ajoraluurtumik Nunatsinni meeqqat atuarii atuartut akornanni annertuumik atugaapput. 2022-imi atuartut qaammataini marlunni kingullerni ataasiarlutik marloriarlutilluunniit pimmatigineqarsimasut atuartunit tamarmiusunit 28 %-iusimapput, tassa 2018-imit sanilliullugu qaffariaat 6 %-iulluni (MBSC meeqqat atuartut misissuiffigineranni nalunaarut). Taamaattumik atavartumik sulissutigerusupparput pimmatiginnittarneq akiorniarlugu kommunip periusissiaa, kommunimi tamarmi atuarii pimmatiginnittarnerup nungutinissaa siunertaralugu.

Pinaveersaartitsineq aqutugalugu atuariimmi inuunerissaarneq/iluarisimaarinninneq annertusarupparput aammalu atuangitsoortarneq annikillisarumallutigu, tamannalu meeqqat atuariannut pinnginnermi aallartereersimasariaqarpoq. Taamaaliornitsigut meeqqat atuariannut pitsaasumik ikaarsaariarnissaq aallartinnissaq ilinniagaqarnissarlugu pitsaanerpaamik tunngavississavarput.

Tamanut ilinniagaqarneq

Atuartut tamarmik misigissavaat atuariimmi ataatsimoorneq taamaattussaaq nalituujusorlu. Pikkoriffigerusupparput siusissukkat paasinnittarnissaq, taamaaliornikkut perorsaanerup tungaatigut siusissukkat suliniutinik aallartitsisoqartarsinnaaqqullugu, meeqqanut

meeqquvinni meeqqallu atuarianni immikkut ikorfartorneqarnissaminnik atorfissaqartitsisut eqqarsaatigalugit.

Kommunimut anguniagaavoq, meeqqat immikkut atuartinneqartartut ikinnerulernissaat, atuartullu amerlanerpaat atuartsinerni nalinginnaasuni peqataalluarnissaat. Immikkut atuartsinerup nuussinissaq siulliullugu aqqiissutissatut isiginnilarput, meeraq arlaatigut ajornartorsuteqartoq naapikkutsigu. Paarlattuanik nalilersussavarput, arlaatigut aqqiissuteqarnikkut atuaqatigiinni meeqqap peqataaginnarissaa periarfissaqarnerisigut. Atuartunut immikkut atuaqatigiinnut ilaasunut angorusupparput ilikkagaqarnissaasa, toqqissisimanissaasa atuariullu sinneranut atassuteqarnissaasa nukittorsarnissaa.

Aasianni Ado Lyngep Atuarfia atorusupparput meeqqat inuusuttuaqqallu annertuumik innarluuteqartut pitsaasumik periarfissinneqarnissaat qulakkeerniarlugu. Tamatuma saniatigut kissaatigaarput nalinginnaasumik Nunarput tamakkerlugu annertunerusumik suleqatigiittoqarnissaa, meeqqat inuusuttuaqqallu silassorsutsikkut malugisaqarsinnaassutsikkulluunniit piginnaasakillissimasut, ilinniartissat suliffissallu tungaatigut, periarfissaannik amerlanernik pitsaanerusunillu peqalernissaa anguniarlugu.

Siunissamut periarfissat pitsaasut

Siunissami ilinniartutut inuunissaannut atukkorsornissaat pillugu, meeqqat atuariat aalajangiisumik inissisimavoq, meeqqat inuusuttuaqqallu toqqavississallugit qajannaatsumik, ilinniartitaanerup tungaatigut, ikorfartuinerup ilinniagaqarnissallu tungaatigut toqqaaniarnerini suliffeqalernissaaninlu. Meeqqat inuusuttuaqqallu

atuarfitsinniittut kajumissaarusuppagut, siunissami sinnattuminnik ineriartortitsinissaannut periarfissaminnillu misissuinissaannut ineriartortitsinissaannullu periarfissillugit. Atuarfiit ataasiakkaat, Majoriap inuussutissarsiortullu akornanni suleqatigiinneq pitsaasoq nangillugu ingerlakkusupparput, atuartuutitta suliffinnik pitsaasunik misiliiffissaqarnissaat ilinniarnernannillu ilitserorneqartarnissaat qulakkeerniarlugu. Taamaaliornikkut atuartut ilinniagaqalernissaminnut suliffeqalernissaminnullu periarfissanik misissuinnaaqullugit, suliniutigerusupparpullu, meeqqat atuarfianniit inuusuttut inuussutissarsiornermilu ilinniakkanut ikaarsaariartussaanerup taamaattussatut isigineqalernissaa.

Sulisussarsiniarneq sulisunillu tigumminiinnarsinnaaneq

Sulisussanik ilinniarsimasunik sulisussarsiortarnitsinni sulisunillu ilinniarsimasunik tigumminiinnartarsinnaanitsinni iluatsitsinerunissarput anguniarusupparput.

Perorsaasut ilinniartitsisullu akornanni sulinngitsoortarneq annertunerulersimasoq malunginiarparput, siulliullugulu kissaatigaarput tamatumunnga pissutaasut paasiniaarnissaat. Perorsaasut ilinniartitsisullu sulliviminni aalajaannerullutik angusaqaataaerusumillu suliaqarnissaat, paalartaasartunillu atuinerup annikinnerulernissaa pilersikkusupparput, tamannalu anguniarlugu suliniutinik aallartitserusuppagut, sulisut peqqissuunissaannik inuulluataarnissaannillu siuarsaaqataasinnaasunik.

Inoqarfinni mikinerusuni atuarfinni timelæerit neqeroorfigerisuppagut pikkorissarnissaannik pisinnaatitaaffeqartitsilersinnaasunik (kompetencegivende kurser). Tamatuma saniatigut periarfissatut isigaarput timelæerit najugaq qimangikkaluarlugu ukiuni sisamani ilinniartitsisunngorniarsinnaanissaannik (fjernstudie) neqeroorfiginissaat.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Atuarfiit nutaanngorsarneri, tulluarsarlugit ullutsinnullu naleqquttunik atortulersorlugit
- Ilinniartitsisut nunaqarfinni pilerinartunik inissiassaannik pilersitsineq, ilinniartitsisunik ilinniarsimasunik kujamisitsilernissaq attassiinnarnissarlu anguniarlugit

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammineqassapput:

- Qinngasaarinnittarnermut atuangitsoortarnermullu akiuisussamik periusissiamik suliaqarneq
- Meeqqanik immikkut atorfissaqartitsisunut perorsaanikkut suliniuteqartarnissaq eqqarsaatigalugu siusissukkut paasininninnaalernissaq
- Immikkut atuaqatigiinnut meeqqat innersuuneqartartut ikilisinnissaat, meeqqallu amerlanerusut nalinginnaasumik atuartitsineri peqataalluallernissaat
- Atuarfimi misilitsinnermi angusanik pitsanerulersitsiniarneq
- Meeqqat atuarfianniit inuusuttut inuussutissarsiornermilu ilinniakkanut ikaarsaariartussaanerup taamaattussatut isigineqalernissaa.
- Kommunimi tamarmi sulisunik piginnaasalinnik inuttassarsiornululu attassiniarneq

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaata 4-ip piviusunngortinnissaanut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAT (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>4.2. Meeqqat ulluunerani neqeroorutinut pitsaasunut periarfissinneqarlik</p> <p>2030 sioqqullugu nivarsiaqqat nukappiaqqallu tamarmik ulluunerani neqeroorutinut pitsaasunut periarfissaqarnerat qulakkeerneqassaaq, taamaallutik tunngaviumik atuarfimmu piareerlutik.</p>	<p>Meeqqap inuunerissaarnissaanut ineriartornissaanullu sinaakkutissat pitsaanerpaat pilersinnissaanut atatillugu, meeraq ilikkarluarumallugu, ulluunerani neqeroorutit aamma angajoqqaat/pilersuisuusut akornanni suleqatigiinneq nukittoq pilersinneqassaaq.</p> <p>Siusissukkut pilertortumik takunnissinnaanermut pikkorinnerorusuppagut.</p> <p>Toqqissimasutut meeqqatullu qajannaatsutut, kinaassutsimikkut ineriartornerminnik tulluusimaarutiginnittutut, pissuserittutut inooqatikkuminartutullu meeqqat ineriartortinneqarnissaat ukkatarineqassaaq.</p> <p>Atuarfimmu pitsaasumik ikaarsaariarneq qulakkeerusupparput.</p>
<p>4.1 Atuartitsineq immikkoortitsiffiunngitsoq qaffasissumik pitsaassusilik</p> <p>2030 sioqqullugu qulakkeerneqassaaq nivarsiaqqat nukappiaqqallu tamarmik akeqanngitsumik, atuarfik tunngavilivimmi immikkoortitsinngitsumik atuartinneqarnissaat inuusuttunullu ilinniartitaaneq qaffasissumik pitsaassuseqartut, tulluurtumik kinguneqarluartumillu ilikkagaqarnikkut angusaqarfusut.</p>	<p>Ulluunerani neqeroorummiit pitsaasumik ikaarsaariarnermik pitsaasumik pilersitsinissamik pingaartitsineq.</p> <p>Atuartitsinerup qaffasissusia atuartullu ilinniagassamikkut qaffasissusiat qaffassaruppagut.</p> <p>Pimmatiginittarneq atuangitsoortarnerlu annikillisarumallugit ataatsimoorneq nukittorsarusupparput.</p> <p>Kommunip pimmatiginittuqannginnissaanik periusissiaanik ataavartumik ukkatarinnineq.</p> <p>Meeqqat inuusuttullu kaammattorusuppagut siunissaq pillugu sinnattuminnik ineriartortitseqqullugit.</p>
<p>4.3 Kikkut tamarmik ingerlaqqiffiusumik ilinniartitaanermut periarfissinneqarlik</p>	<p>Atuarfiit, Majoriap inuussutissarsiortullu akimorlugit suleqatigiinneq, sulinermik misiliinermi ilinniartitaanermullu siunnersorneqarnermi atuartunut tamanut misigisaqarluaarnissaq qulakkeerniarlugu.</p> <p>Inuusuttuaqqap atuarfimmik naammassinninnissaa ikorfartorniartulugu atuartup ilaqaataasa attaveqaataasalu akuutinneqarnissaat.</p> <p>Meeqqat atuarfianniit ilinniakkanut ingerlaqqiffiusunut ikaarsaariartussaanerup taamaattussatut isigineqalernissaa pillugu suliniaqarpugut.</p>
<p>4.4 Inuusuttut inersimasullu suliffeqarnissamat tulluurtumik piginnaasallit amerlisinneqarlik</p>	<p>Ilinniartitsisut pilerinartunik inissiassaannik pilersitsineq, ilinniagaqaaqinnissamat neqeroorutit sullivimmi atugarissaarneq pilersikkusupparput, ilinniartitsisunik ilinniarsimasunik kajumissaarinissaq attassiinnarnissarlu anguniarlugit.</p> <p>Ilinniartitsisut aturtullu akornanni digitalimik piginnaasat ineriartortinneqarnissaannik ukkassineq.</p>
<p>4.5 Ilinniartitaanermi immikkoortitsineq sunaluunniit atorunnaarsilli</p> <p>2030 sioqqullugu ilinniartitaanermi suaassutsit akornanni nalinginnginneq atorunnaarsimassaaq, aamma atugarliornerpaanik ilinniartitsineri qaffasissutsinut tamanut inuussutissarsiutitigullu sammisunut ilinniartitaanernut nalingiimmik periarfissaqarneq qulakkeerneqarluni, tassunga ilanngullugit inuit innarluutillit, atugarliortutut inissimasuni nunat inoqqaavi meeqqallu.</p>	<p>Meeqqanik immikkut atorfissaqartitsisunut, ulluunerani neqeroorutinut atuarfimmilu, perorsaanikkut suliniuteqartarnissaq eqqarsaatigalugu siusissukkut paasininninnaalernissamik ukkassineq.</p> <p>Atuartut immikkut atuartitsineri atuaqatigiinnut immikkoortinneqartassapput, sapinngisamillu atuartut amerlanerpaat atuartitsineri nalinginnaasumi ilaatinneqarlutillu ingerlalluartinneqartariaqarput.</p> <p>Immikkut atuartitsinerup qaffasissumik pitsaassuseqarnissaa qulakkeerusupparput, atuartunut iluqaataannissaa pillugu.</p> <p>Meeqqat inuusuttullu innarluutillit ilinniartitaanermi suliffeqarnermilu, amerlanerusunik pitsaanerunillu, periarfissaqarnissaannik qulakkeerninniarluni, nuna tamakkerlugu suleqatigiinneq.</p>
<p>4.A Atuarfiit isumannaatsut aamma immikkoortitsinngitsut sananeqarlik pitsanngorsarneqarlutillu</p>	<p>Atuarfimmik nutarterineq, tulluarsaaneq, ullutsinnullu naleqquttunik atortulersuineq.</p>

3 Inuit peqqissusaat kikkullu tamarmik inuunerissaarnissaat

Innuttaasut inuunerissaarnissaat peqqissuunissaallu Avannaata Kommuniiani ukkatassani qitiutinneqarpoq. Pingaartipparput innuttaasut qanillugit sulinissaq neqeroorutillu ilusilersussallugit, innuttaasut pisariaqartitaat aallaavigalugit. Tamatuma saniatigut innuttaasumut ajornanninnerusariaqarpoq, meeraagaanni, inuusuttuugaanni inersimasuugaanniluunniit, inuup atorfissaqartitaa tunngavigalugu ikiorneqarnissaq.

Innuttaasumik taassumalu attaveqaataanik ukkatarinnineq

Ikiorserneqarnissamik innuttaasut pisariaqartitsinerminni, pisortaqaarfinit naleqatit, aammalu inummik tamarmiusumik taassumalu ilaqutarisaanik, sullissinerup aallaaveqarnissaa qularnaarniarparput.

Suliniutigissavarput ukioqatigiiaanut tamanut pitsaasunik neqerooruteqarnissaa innuttaasullu ikiorneqarnissamik, ilitserorneqarnissamik isumagineqarnissamillu eqqortumik neqeroorfigineqarnissaa, suliniutit sullissiveqarfillu akimorlugit. Pingaartuuvoq kommunip, peqqinnissaqarfiup, politiit allallu qitiusumik susassaartut akimuisumik suleqatigiinnerat nukittorsassallugu – matumani innuttaasut ataasiakkaat ikorfartornissaanni aammali inuiaqatigiinni atitunerusumikunammilligassat eqqarsaatigalugit.

Toqqissisimanartumik meeqqatut inuunerissaarneq

Meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissineqartartut suli ikilisinnaartariaqarpagut. Tamakkiisumik isiginnineq aallaavigalugu suliniarusuppugut, meeqqap isumalluutissai, ilaqutai attaveqaataalu isigimallugit. Angerlarsimaffiup avataanut inissinissaq pisariaqaraagat, tamanna pisassaaq, meeqqap ilaqtutaminut, attaveqaatiminut, najukkamullu peroriartorfigisimasaminut piffissap ingerlanerani uteqqinnissaa siunertaralugu. Tamanna pisinnaaqullugu, angerlarsimaffiup avataanut inissiisariaqalernerumut ajornartorsiutit pissutaasut suliarineqarsimasariaqarput.

Kissaatigaarput ilaqutariit isumalluutit pingaarutilittut ikiussallugit, ilaqutariit peqatigiillutik inuuniarnerminni atugarisaminnik kivitseqatigiissinnaalersikkumallugit. Matumani pingaaruteqarlunnarpoq angajoqqaat akisussaasuunerisa patajaallisarneqarnissaa, tamatumani kommunip suleqataarusuppogut.

Meeqqat atugarissaarnerulernissaannut pitsaanagerusumillu ineriartornissaannut misiliummik suliniuteqarnissamik siunertaqarluni Namminersorlutik Oqartussat Avannaata Kommuniiani suleqateqarnissartik toqqarsimavaat, suliniut qulequtalik Pinaveersaartitsineq pitsaanagerusooq, angerlarsimaffiup avataanut

inissiinerit ikinnerusut. Suleqataanissarput erinigivarput, ataatsimoorluta meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissineqartarnerat pinaveersaartinniarlugu inissineqartartullu ikilisarniarlugit.

Innuttaasunut sanngiinnerusunut sinaakkutissat toqqissisimanartut

Innuttaasut persuttarneqarneq, atornerlugaaneq, angerlarsimaffeqannginneq, allanilluunniit tamaviaarfigisassat malitsigisaannik inooqatigiinnermi ajornartorsiutillit kommunimit ikiorneqarnissaminnik periarfissaqassapput. Tassaniippat siunnersuisarneq ilitseruisarnerlu, aamma kiffartuussivissatut sinaakkutissat toqqissisimanartut. Unnuiffiugallartartussanik immikkullu ittumik pisariaqartitsinermi oqqikkiartortarfissanik kommunimi amerlanerusunik peqarnissaa suliniutigissavarput.

Ullumikkut kommunimi illoqarfinni tamani inunnt innarluutilinnut ulluunerani orniguttarfinnik peqarpoq, ataavartumik pitsanngorsarniakkatsinnik. Aammattaaq sannavinnik pilersitserusuppugut, ulluinnarni innuttaasut piginnaasaminnik assigiinngitsunik atuinissaminnik periarfissikkumallugit.

Innuttaasut utoqqartaat amerliartorput. Suliniutigerusupparput piffissami sivilisunerusumi utoqqaat namminerisaminnik

angerlarsimaffimmiittarnissaat, tamanna kissaatigiguniku sapernagulu. Taamaattumik angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsisarnerup ulluuneranilu ornittagaqartitsisarnerup tungaatigut tapersersuinissamut periarfissanik inerisaarusuppugut.

Katsorsartinnissamut neqeroorut

Aanngajaarniutinik ajornartorsiutit kommunimi inuusuttut inersimasullu akornanni siaruarsimapput. Aanngajaarniutinik atornerluineq pitsaangitsunik arlalinnik malitseqartarpoq, soorlu tarnikkut nappaateqalerneq, aningaasaqarnikkut ajornartorsiuteqalerneq, allaat innuttaasup inigisaminik annaasaqarneranik malitseqartartartumik. Ajornartorsiutip tamatuma aamma ilaqutariit ataasiakkaat annertuumik eqqortarpari. Kalaallit Nunaanni inersimasunut aanngajaarniutinik atornerluisunut katsorsaaveqanngilaq. Tamanna pillugu Avannaata Kommunia Namminersorlutik Oqartussanut kaammattuivoq taama ittumik pilersitsisoqaqqullugu.

Kinguaassititigut atornerluisoqartarnera akiorniarpaput. Tamatuma saniatigut kinguaassititigut atornerlunneqarsimasunut eqqortumik katsorsaasoqartarnissaa qulakkeerniarparput. Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik suleqatigalugu kommunimi misiligutit suliniuteqarpuq, meeqqat

illuannik, tassani meeqqat kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqarlutik. Tamatumunnga atatillugu kommunip sulisut pisinnaasaannik nukittorsaavoq ilinniartitsinikkut ilitsersuinikkullu (supervision).

Timikkut peqqissuuneq

Peqqinnissap tungaatigut naligiinnginneq annikillisarussupparput qaammarsaanikkut, katsorsartinnissamat neqeroorutunik amerlisaanikkut aamma suleqatigiinnikkut ilaatigut kommunip peqqinnissaqarfili akornanni. Pitsaanngitsumik inooriaaseqarnek pissutigalugu nappaateqalersarnerit annikillisarussuppagut, ilaatigut Timersoqatigiiffiit Kattuffiata, 2030 nallertinnagu Kalaallit Nunaata nunarsuaq tamakkerlugit timimik aalatitsinerpaaffiulernissaanik anguniagaannik tapersersuinitsigut. Ilaatigut kattuffik suleqatigerussupparput timersornerup iluani innuttaasut pitsaasunik toqqissisimanartunillu sinaakkutissanik peqalernissaat siunertaralugu.

Imminut ikiorsinnaanermik ikiuineq

Nunami maani imminut toquttarneq suli annertuallaarujussuarpoq. Tamatumata takutipaa sianissutsikkut peqqissuunerup tungaatigut unammilligassaqqartoq, pinaveersaartitsinermi suliniuteqarnitsinni suli ukkatarisariaqakkatsinnik. Imminut toquttarneq pinaveersaartikkusupparput innuttaasut tapersersornerisigut, inuunermi pitsaasumik ineriartornissaannik pilersitsinissaannik ikorfartornerisigut, kiisalu sammisaq pillugu paasisutissanik amerlanerusunik pissarsinissamat oqaloqatigiinnissamullu peqataanitsigut.

Imminut ikiorsinnaalernissamat ikiuukkusuppagut, innuttaasut namminneerlutik ikioqatigiittarfissanik pilersitsinissaannut periarfissanik pitsaasunik pilersitsinikkut. Ininik attartortitsinissaavugut aallarnisaanermilu ikiuussinnaalluta, assersuutigalugu imminut toqunnissamat aarlerinaateqartut, nappaassuarmik kræftimik eqqugaasimasut, kinguaassiutitigut atornerlugaasimasut imaluunniit allat pisariaqartitsisut naapinnissaminut ikioqatigiinnissaminnullu pitsaasunik periarfissaqalersinnerisigut.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfussapput:

- Ajornartoortoqartillugu inissianut, qimarnguinnut isumaginninnermilu inissianut nunaminertaqartitsinissaq
- Timersortarfiit pioreersut qanoq inneri iluarsaallugit nutaanillu pisaarnissamat pisariaqartitsineq qulaajarlugi
- Inunnut innarluutilinnut pitsorluttunullu tikikkuminarsaaneq

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Innuttaasunik qanimut suleqateqarnek innuttaasullu qanorluunniit ukioqaraluarunik atorfissaqartitartik aallaavigalugu ikiorneqarnissaannik qulakkeerinninneq
- Pinaveersaartitsinermi suliaqarnitsigut innuttaasut sanngiinnerusumik inissisimasut tamaasa tikinneqarnissaat
- Meeqqanik angerlarsimaffiup avataanut inissisarnerup pinaveersaartinnissaa
- Imminut toquttarnermik pinaveersaartitsineq
- Kinguaassiutitigut atornerluisarnermik akiuiniarneq, inuillu kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut eqqortumik katsorsarneqarnissaannik qulakkeerinninneq
- Inuit innarluutillit ulluinnarni pisinnaasaminik atuisinnaalernissaat
- Innuttaasut isumaginninnikkut qajannartumik inissisimasut, immikkut pisariaqartitsilernermit ikiqqullutik ornissinnaasaannik unnuigallarfigisinnaasaannillu qulakkeerinninneq
- Utoqqaat namminneq angerlarsimaffimmini najugaqaannarsinnaanermik ikorfartuineq

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 1, 3, 5 aamma 11-ip piviusungortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>1.3 Inunnik isumaginninnermi ajutuunnginnissamat ikiutissat pilersinneqarlik</p> <p>Inuuniarnikkut isumannaarissutit tulluarsarneqarsimasut kikkunntu tamanut pilersinneqassapput.</p>	<p>Innuttaasunut persuttarneqarnek, atornerlugaaneq, angerlarsimaffeqannginneq, allanilluunniit tamaviaarfigisassat malitsigisaannik inooqatigiinnermi ajornartorsiutillinnut siunnersuineq, ilitsersuineq iserfiusinnaasutigullu sinaakkutissat toqqissisimanartut.</p> <p>Angerlarsimaffeqanngitsut unnuisarfiiq qimarnguinnillu amerlanerusunik pilersitsineq.</p>
<p>3.5 Ikiaroorartunik aamma imigassamik atornerluinerit pitsaaliorneqarlik</p>	<p>Avannaata Kommunian Namminersorlutik Oqartussanut kaammattuivoq inersimasunut aannagaarniutunik atornerluisunut katsorsaavimmik pilersitsisoqaqqullugu.</p> <p>Aannagaarniutunik ajornartorsiuteqarnek pinaveersaartitsinermik ukkassilluni suliniarneq.</p>
<p>5.2 Arnanut nivarsiaqqanullu persuttaanerit atornerluinerillu unitsillik</p> <p>Tamanut ammasumi angerlarsimaffinnilu arnanut nivarsiaqqanullu persuttaanerit suulluunniit tamarmik unitsinneqassapput, tassunga ilanngullugit inunnik atoqatigiinnikkullu niuerneq allatigullu atornerluinerit tamarmik unitsillugit.</p>	<p>Ilaqtariit nukittorsarusuppagut angerlarsimaffiullu avataanut inissisarneq pinaveersaartikkusullugu.</p> <p>Kinguaassiutitigut atornerluisarnermik akiuiniarneq, inuillu kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut eqqortumik katsorsarneqarnissaannik qulakkeerinninneq</p> <p>Ilulissani meeqqat illuannik pilersitsineq, meeqqat kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasut katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqarfigisinnaasaat.</p>
<p>16.1 Persuttaasarneq unitsilli</p> <p>Persuttaanerit suulluunniit tamarmik persuttaanermilu toqusarnerit sumi tamani ikilisinneqarujussuassapput.</p>	<p>Naapertuilluannngitsuliornerit ajornartorsiutinik suliaqarsinnaanermut sulisorisat pisinnaasaannik nukittorsaarussuppagut ilinniartitsinikkut ilitsersuinikkullu.</p> <p>Innuttaasut ataasiakkaat ikiorsinnaajumallugit, aammali inuiaqatigiinni ajornartorsiutit siammassinerusut isumagisnaajumallugit kommunip, peqqinnissaqarfup, politiit il.il. akornanni suleqatigiinneq.</p>
<p>16.2 Meeqqanik naalliutsitsineq, atornerluineq, niuerneq aamma persuttaasarneq unitsinneqarlik</p>	<p>Pinaveersaartitsinermik suliaqarnek, soorlu imminut ikiorsinnaalernissamat ikiuunneq, ilaatigut imminut toquttarneq eqqarsaatigalugu.</p>
<p>11.3 Illoqarfiit ilanngussinerulerlik piujuartitsinerulerlutillu</p> <p>2030 sioqqullugu illoqarfinnik ineriartortitsineq ilanngutitsinerulersinneqarlunilu piujuaannartitsinerulersinneqassaaq.</p>	<p>Nunaminertanik immikkoortitsineq, angerlarsimaffeqanngitsunut oqqittarfinnik, qimarnguvinnik, utoqqaat angerlarsimaffiinnik, katsorsartinnissamat neqeroorutunik il.il. sanaartorfigineqarsinnaasunik.</p> <p>Timersornermi atortorissarutit pioreersut atorsinnaassusiinik, nutaanillu pisariaqartinneqartunik nalilersuineq.</p> <p>Inoqarfiit pillugit pilersaarusiornitsinni inunnut innarluutilinnut tikikkuminarsaanermik ukkassineq.</p>
<p>16.6 Pisortani suliffeqarfiit sunniuteqarluartut, akisussaasut paasiuminartullu ineriartortinneqarlik</p>	<p>Digitaliseerikkamik suliamik sullissineq.</p> <p>Suliasaqqarfiit akimorlugit suleqatigiinneq, tamakkiisumik isiginnilluni suliamik sullissinissaq pillugu.</p>

4 Suliffissaqartitsinermut periarfissatsialaat

Ulluinnarni aalaakkaasumik isertitaqarluni inuunerissaarlunilu toqqissisimanartumik inuuneqarnerup pilersinnissaanut ujarattassat pingaernerpaat tassaapput ilinniagaqarsimaneq inuutissarsiuqarnissarlu (suliffeqarnissaq). Kommunisuq qulakkeerineqataaffigerusupparput, innuttaasut ilinniagaqalernissaminnut inuussutissarsiuqalernissaminnullu pitsaasunik periarfissaqarnissaat. Kommunimi suliffissat amerlanersaat pisortat suliffeqarfiutaanniipput. Qulakkiissavarput, pisortat suliffeqarfiini atorfiit piginnaasaqarluartunik sulisoqartinnissaat, taamaaliornikkut suliasat akisussaassuseqartumik pitsaasumillu isumagineqarsinnaaqullugit.

Sulisussarsiornermut attassinissamullu periusissiaq

Avannaata Kommunia tassaavoq Avannaani pisortat suliffeqarfiisa annersaat, innuttaasut tamarmiusut 15 %-iit suliffiqneqartoq, tassa inuit 1700 missaanniittut suliffiqisaat. Kommunimut unamminartuuvoq, atorfiit ilinniagaqarsimanissamik qaffasissumik piumasaqarfusut inuttalerniartarneri, assersuutigalugu inatsisilerituut tarnillu pissusaannik ilisimasallit, kiisalu inoqarfinni mikinerusuni illoqarfinnilu avannarpasinnerusuni atorfiit allat eqqarsaatigalugit. Suliffeqarfittut misigisimavarput suliasaqqarfiit ilaanni sulisut akornanni patajaatsumik ingerlasoqartoq, suliasaqqarfiilli ilaanni sulisut akornanni taaseraalluni ingerlasoqartoq. Illoqarfinni tamani sullivinni avatangiisit nukittorsarnissaat ukkatarivarput pisortatullu piginnaasat nukittorsarlugit, sulisut akornanni sullivimmi iluarisimaarinnineq annertusarlugu, atorfiitsitsinermi piffissat sivitsorsarlugit, sulianullu ilisimasalinnik pisariaqartinneqartunik kajumilersitsiniaalluni. Perorsaaneramik Ilinniarfik Ilulissaaniittoq

eqqaassanngikkaanni, kommunimi inuusuttunut ilinniarfeqanngilaq ilinniarfinnilluunniit ingerlaqqiffiusunik allanik peqarani. Tamanna unamminarpoq, pissutigalugu inuusuttut ilinniararlutik aallartartut, ilinniakkaminnik naammassinnereernerminni kommunitinnut uteqqingitsoortartut amerlammata. Taamaaliartuaartoqarnera allanngortikkusupparput, sulisussanik kajungilersitsiniarnikkut, atorfinittartut sivisunerusumik kommunitinnittarnissaasa sulissutiginerisigut, kommunitta najugaqarfisigallugu suliffiqisigallugu pilerinarsarneratigut. Ilinniakkaminnik nammasinnerlaa aammalu suliamik misilittagaqareersut sulisussarsiariniarnissaat ukkattissavarput. Tamatumani ilaatigut pisariaqarpoq sulisunut inissat amerlanerusut pitsaanerullu piginnissaat, sulisunut nutaanut ilitersuussinerit suliffimmullu isertitsiniarnerit pitsanngorsarlugit, kiisalu pikkorissarnerit ilinniaqqissinnaanerillu neqeroortigalugit.

Sivisuumik suliffissaaleqisut siusinaartumillu soraarnerussutisiallit ikinnerit

Suliffeqarneq inuit ataasiakkaat inuunerissaarnissaannut inuiaqatigiinnilu ilaasutut misiginissaannut sunniutilerujussuuvoq. Avannaata Kommuniata takorluugara, piginnaanngorsaaqqinissamut neqeroorteqartartutut siuttuunissi. Tamanna piumasaqaateqarpoq, tassalu suliffeqarfiit namminersortunit pisortanillu pigineqartut pitsaasumik suleqatigiillutik, sivisuumik suliffissaaleqisunut siusinaartumillu soraarnerussutisialinnut suliffimmi misiliinissamik, assersuutigalugu immikkut isumagisariaqartunut, piffissap ilaani suliasanik oqinnerusunik, neqeroorteqartarnikkut.

Piffissap ingerlanerani Avannaata Kommunia siusinaartumik soraarnerussutisiallertussanik akuersissuteqartarsimavoq, siusinaartumillu soraarnerussutisiallit sulii ullumikkut amerliartorput. Kommunimi illoqarfiit Ilulissat annersaraat, tamaani kommunimi siusinaartumik soraarnerussutisiallit amerlanerpaapput. Ilulissani siusinaartumik soraarnerussutisiallit akuerineqarsimasut tamakkerlugit nutaamik kommunimi nalilersorusuppagut, naatsorsuutigalugulu tamakku ilaasa sulileqqissinnaanissaat. Tamatuma saniatigut kommunimi, Ilulissani nutaamik aqqqissuusiniarpoq, aqqutissiuartussanik misilittagaqareersunik pilersitsinikkut. Kommunimi ilitersuunikkut kaammattuillunilu sulilersitsiniaaneramik suliaqareernermit uiggiullugu aqqutissiuartunik misilittagaqareersunik pilersitsinikkut qulakkeerniarneqarpoq, sivisuumik suliffeqanngitsut aamma siusinaartumik soraarnerussutisiallertarlutik qinnuteqartut amerlanerusut eqqortumik ikiorneqarnissaat aqqutissiuunneqartarnissaallu, nutaamik suliffittaarnissamut imaluunniit soraarnerussutisiallertarnissamut qinnuteqarnermi qulaaavaavigninnikkut. Aqqutissiuartussanik misilittagaqareersunik pilersitsinikkut, ilaatigut qulakkeerniarneqassaaq, kommunip aamma najukkani suliffeqarfiit akornanni qaninnerusumik suleqatigiittoqarnissaa, suliffeqarfiit piginnaaneqarnerulernissaat kajuminnerulernissaallu, innuttaasut amerlanerusut, suliffimmik misiliinissaannik neqeroorteqarnissamut.

Isorliunerusuni, suliffinnik misileraanissamut periarfissakittuni misissortariaqarparput allatut aqqqissuteqarlunilu periaaseqartoqarsinnaanersooq. Aamma pitsaanerulertariaqarput innuttaasunik

isorliunerusuneersunik Ilulissanukartitsilluta suliffinnik misileraanissinnaanissatsinnut. Innuttaasut tamarmik taamatut periarfissaqarnaviangillat, imaluunniit kajuminnaviangillat, kisianni innuttaasunut taamatut kissaateqartunut periarfissaq ammatinneqartariaqarpoq.

Inuusuttunut suliniutit

Kommunimi inuusuttorpasuit ilinniagaqarsimanngillat, suliffeqanngillat suliffissarsiortutulluunniit allatsissimanngillat. Paasiniarusupparput tamanna sumik tunngaveqarnerooq, immikkut inuusuttunut sammititamik iliuuseqarnissarput tulluarsarumallugu.

Inuusuttuaqqat arlallit meeqqat atuarfiat qimajaartarpaat, ilaatigut aalisartunngorlutik aalisakkerivinniluunniit suliffittaaraangamik. Tamanna amerlasuutit pisarpoq ilaqutariit iluanni paaseqatigiittoqarneratigut. Isumaqqarpugut tunngaviummik pingaaruteqartoq, inuusuttuaqqat tamarmik meeqqat atuarfiat naammassillugu atuarsimasuunissaat, tamatumani siunissamut pitsaanerpaamik tunngavigissinneqarsimanissaat pissutigalugu. Atuarfiit Majoriarlu suleqatigiinnertik nukittorsaqqissavaat atuarunnaajaartarnerup pinaveersimatinniarnarneri, taamaalilluni inuusuttuaqqat amerlanersaasa meeqqat atuarfianni atuarnerminnik naammassinnittarnissaat angujumallugu. Ilaqutariit tamatumani akuutinneqassapput iliuusissatullu periusissiornerup tamanna ilagissavaa. Neriutigaarput, angajoqqaat ilaqutariillu inuusuttuarartamik meeqqat atuarfiannik naammassinnittarnissaat tapersorsorlugulu peqataaffigissagaat.

Majoriami FA (fagini ataasiakkaani atuarneq) nangittumik neqeroorutiginnassavarput inuusuttuaqqanut amerlanerusunut, minnerunnigsumillu inersimasunut, meeqqat atuarianniikkallaramik misilitsinnermini naammattumik angusaqarsimangitsunut. Sulissutigissavarputtaaq inuusuttunut suliffissatut periarfissat pilersinneqarnissaat, Majoriamilu atuagarsunnigkkaaruluni sulinissamat sungiusarnerni amerlanerusut peqataasarnissaat. Tamakkunani peqataanermikkut tunngaviusutigut tunngavissinneqassapput ilinniagaqarniarlutik ingerlaqqinnissaminut. Taamatullu aamma inuusuttunut immikkut ilinniagaqarnissaq pillugu saqqummersitsinertut taaneqarsinnaasunik aqqissuussisarussupput, siammassinnerusumik ilinniartitaaneq pillugu messe-qartitsisarnermut tapertaliunneqartussanik.

Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit kommunip Ilulissani Pilersitsivik (produktionsskole) inuusuttunut 25-it tikillugit ukiulinnut immikkut aqqissuussaq ammarpa. Tassani inuusuttut misilittagarilissavaat ullormi pisartut aalajangersimasut iserfiginissaat, pisussaaffiit suliffeqarnermilu iluaqutit assigiinngitsut. Avannaata Kommuniani aamma atorfissaqartinneqarpoq inuusuttunut 25-it sinnerlugit ukiulinnut suliniuteqarnissaq. Tamatumani inuusuttut suliffeqanngitsut ataasiakkaat ornittarlugit attaveqarfiginiassavagut, siunnersuinnermik, ilitsersuinnermik suliffeqalernissamillu periarfissamik neqeroorfigalugit, assersuutigalugu illoqarfinni sannavinni aamma inuusuttunut ataasiakkaanut tulluarsakkanik suliniutinut.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Sulisunut inissiat pitsaasut pisariaqartinneqartut qulakkeerniarnissaat.

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammineqassapput:

- Kommunimi sulisunut sullivinni avatangiisit pitsaasut.
- Sulisorisat akornanni piginnaasat pisariaqartinneqartut qulakkeerniarnissaat.
- Sivisuumik suliffissaaleqisut aamma siusinaarluni soraarnerussutisiaqalernissamik qinnuteqartut eqqortumik ikiorneqarnissaat aqqutissiuunneqarnissaallu.
- Sivisuumik suliffissaaleqisut aamma siusinaarlutik soraarnerussutisiallit suliffinnik misilitsiffiginnaasaannik neqerooruteqarnissaq, kiisalu isorliunerusuni suliffinnik misiliitsisariaatsinik nutaanik misissuinnissaq.
- Inuusuttut ilinniagaqarsimangitsut, suliffeqanngitsut suliffissarsiorutulluunniit allatsissimangitsut qassiunerinik paasiniaaneq, tamatumunngalu atatillugu suliniutit inuusuttunut tulluarsakkat.
- Inuusuttuaqqat meeqqat atuarianniik naammassinnittarnissaat, ilaatigut ilaqtut attaveqaatillu akuutinnerisigut.
- Inuusuttut amerlanerusut ilinniagaqalernissaannut suliffeqalernissaannullu piareersarneranni ikorfartuineq.
- Inuusuttut suliffiginnaasaannik pilersitsineq.

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 4, 8 aamma 10-ip piviusunnigortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
4.3 Kikkut tamarmik ingerlaqqiffiusumik ilinniartitaanermut periarfissinneqarlik	Atuarfiit Majoriallu suleqatigiinnertik nangittumik nukittorsassavaat, naammassinani atuarfimmik qimatsisarneq pinaveersaartinniarlugu, inuusuttuaqqat amerlanerit atuarfimmik naammassinnittarnissaat siunertarlugu.
4.4 Inuusuttut inersimasullu suliffeqarnissamat tulluurtumik piginnaasallit amerlisinneqarlik	Inuusuttut suliffissaaruttarnerannut pissutaasut paasiniarnerisigut ilisimasanik suliniutissanillu siunnefilinnik inersaarussupput inuusuttut amerlanerusut suliffeqalerlutilluunniit ilinniagaqalernissaat anguniarlugu.
8.6 Inuusuttut amerlanerusut suliffeqalernissamik ilinniagaqalernissamillu ikiorneqarlik	FA (fagini ataasiakkaani atuarneq) neqeroorutigissavarput inuusuttuaqqanut, minnerunnigsumillu inersimasunut, meeqqat atuarianniit inaarutaasumik karaktereqanngitsunut. Inuusuttunut suliffissanik amerlanerusunik pilersitsinarneq ikorfartorusupparput, Majoriarlu aqqutigalugu atuagarsunnigkkaaruluni suliffeqalernissamat sungiusarnerit amerlanerusunit peqataaffigineqalernissaat sulissutigerusullugu. Inuusuttut salliutillugit ilinniartitaaneq pillugu paasitsiniaalluni angalanerit. Inuusuttunut 25-it angullugit ukiulinnut atuarfimmik Pilersitsivik-mik taaneqartumik Ilulissani ammaaneq. Inuusuttunut 25-nik ukioqalereersimasunut suliniarnermik ineriartortitsineq.
8.5 Piffissaq tamakkertarlugu atorfeqarneq aamma pitsaasumik suliffeqarneq naligiimmillu aningaasarsaqarne pilersinneqarlik	Avannaata Kommunian inunnut 1700 missaanniittunut suliffeqarfiuvoq. Illoqarfinni taani sullivinni avatangiisit aqutsisullu pisinnaasaat ataavartumik nukittorsarusuppagut, sulisut suliffimminni atugarissaarnissaat qaffassarumallugu, piffissaq atorfeqarfiusartoq sivtorsarusullugu aammalu pisariaqartinneqartunik pisinnaasalinnik sulisussanik kajumilersitsiumalluta. Sulisunut nutaanut ilinniartitsinerit suliffimmullu isernermi piffissamik pitsaasumik aqqissuussinerit, kiisalu pikkorissarnissamat piginnaanngorsaqinnissamullu neqeroorutit.
10.1 Isertitaqarnikkut naligiinnginneq annikillili	Sulisinnaassulittut piginnaanngorsaanerup iluani Nunatsinni siuttoorusuppagut. Sivisuumik suliffissaarusimaqqasut aamma innuttaasut sanngiinnerusut sulilernissamat periarfissaat siuarsarusuppagut, pisortat namminersortullu suliffeqarfiisa suleqatigiinnerisigut. Siusinaartumik pensionisiallit sulisinnaassusiniik nalilersueqqittarnikkut, soorlu Ilulissani ingerlanneqartartup assignanik, siusinaartumik pensionisiallit ilaasa amerlanerusut sulilirseqqinneqarsinnaanerannik aqqutissiuussineq. Ilulissani mentor-imik aqqissuussinerup atulerneratigut, sivisuumik suliffeeruteqqasimasunik siusinaartumillu pensionisiaqalernissaminut qinnuteqartunik ikiuinissap ilitsersuinissallu eqqortup qulakkeernissaa. Isorliunerusuni, suliffinnik misileraanissamat periarfissakittuni misissortariaqarparput allatut aqqiissuteqarlunilu periaaseqartoqarsinnaanersoq.

5 Akisussaassusilimmik takornari-aqarnermik ineriartortitsineq

Pinngortitarpur assissaqanngitsoq avannaanilu kalaallit kulturiat pissutigalugit, Avannaani tamarmi takornariartitsineramik inuutissarsiuteqarneq annertooujussuarmik periarfissaqarpoq. Avannaata Kommuniata sulissutiginiarpaa, ineriartortitsineq pissasoq suleqatigiinneq pinngortitamut, kultoorimut tamaanilu inooraatsimut ataqqinnineq tunngavigalugit. Kissaatigaarput takornariartitsinerup ineriartortinneqarnerani sinaakkutissanut piunasaqaatit pitsaasuunissaat, piujuaanartitsinerup immikkoortortai tamaasa eqqarsaatigalugit. Nunap immikkoortuani nunalu tamakkerlugu suliniuteqarnissaq pisariaqarpoq, takornariartitsineru ineriartortitsineru, tamanik isiginnilluni, Nunatsinni innuttaasunik mianerinnilluni peqataatsillunilu.

Imarpik qulaallugu mittarfik nunap atortulersugaaneranut piunasaqarpoq

Ilulissani, imarpik qulaallugu mittarfittaassap, kommunimi tamarmi takornariartitsineramik annertusisitsinissaa, ilimagineqarpoq. Taamaattumik nunami atortulersuutit, aamma angallanneru, inerisartariaqarput annertusartariaqarlutillu, aamma nunaminertat immikkoortinneqartariaqarput akunnittarfiliorfissatut tamakkunungalu atatillugu inuussutissarsiorfiliorfissatut. Tamatumani saniatigut aamma pisariaqartinneqarpoq ornitassani tikitassani inerisaanissaq, soorlu aamma piffissamik takornariarfiusartumik siaarsinerunissaq, taamaaliornikkut qulakkeerumallugu ineriartornerup atorluarneqarnissaa.

Takornariat avannaamukassapput

Nunatsinni takornariaqarfiunerpaajusartutut Ilulissat inissisimanerat aalajangiusimarupparput,

peqatigitilluguli suliniutigerusullugu takornariat kommunerput tamakkerlugu tikittalernerussagaat. Avannaani inoqarfiit assissaqanngitsut ersarissarnerunerisigut tikeraat avannarparternerusalernissamut kajuminnerulersinniassavagut.

Takornariaq pitsaasoq

Takornariaq kommunimi tikeraartigerusunneqarnerpaq tassaavoq "adventure-turist", tassa takornariaq misigisassarsiorluni takornariaq, angalaatsiarnernut peqataasoq pinngortitamik kultoorimillu misigisaqarusulluni, aamma tikitassamini inunnillu tamaani najugaqartunik sianiginnillunilu ataqqinnittoq. Inoqarfinni innuttaasut aamma peqataassapput "takornariaq pitsaasoq" qanoq paasinerlugu oqaasertaliissallutik, asersuutigalugu AECO-p Community Specific Guidelines pillugu najoqqutassiatigut.

Piffissamik takornariarfiusartumik siaarsinerunissaq

Takornariaqarfiulluarnerpaasarpog aasaanera, taamaalineranilu kommunimi inissakilliorneq misigineqartarpoq. Misissorniarpurput qanoq iliorluta, ukioq kaajallallugu, tikeraat agguataarsinnaanerlutigit, taamaaliornikkut takornariaqarnermik suliaqartut amerlanerit ukioq kaajallallugu suliaqarsinnaanissaat pilersinneqassammat, aammalu unnuisarfii misigisassarsiorfissallu aasaanerani ulikkaqqasartut ukiullu sinnerani inissaqarnerusartut atorluarnissaat siunertaralugu. Assersuutigalugu akusinnaavarput ukialernerani ukiuuneranilu takornariartitsinerup periarfissat atorluarneqanngitsut,

eqqarsaatigingaanu misigisassat asseqanngitsut pinngortitami avatangiiserisatsinni kultooritsinnilu pilersissinnaasagut. Kommunip ilanngullugu tapersorsoruppa kultoorikkut suliniuteqartortatta peqataanissaat, kultooritta inooraatsittalu takornarianut saqqummiunneqartarnissaa siunertaralugu.

Najukkami takornarialerisut tapersorsorpagut

Takornariaqarneq annertusiartortog nukiuvoq, maani inoqarfinni ineriartornermut atugarissaarnermullu iluaqutaasussaq. Piffissap takornariaqarfiusup siaarneruleriartorneratigut aamma imarpik qulaallugu mittarfip ammarneqarneratigut inuussutissarsiornermi sulissat amerlanerisut atorfissaqartinneqassapput, kommunimilu suliffissaaleqisoqanngingajannera pissutigalugu sulissunik avataaniit tikisitsisoqartariaqassaaq. Kissaatigaarpulli, sinaakkutit qulakkeernissaat, suliffeqarfiit najukkatsinni toqqammavillit nunaqavissunillu annertunerusumik sulisoqartut tassaassasut kommunitisinni takornariartitsineru inuussutissarsiuteqarneru ingerlatsisuusut. Ilulissani pikkorissartarfimmik ammaarusuppugut, takornariartitsinerup iluani sulisut piginnaasassaannik atorfissaqartinneqartunik pikkorissarfiusinnaasumik, soorlu imaatigut ilaasunik angallassinermi allagartaqarnissaq, issittumi ikiueqqaarneq aamma ussasaarusiortarneq.

Pinngortitamik kultoorikkullu kilngornussanik illersuineq

Pinngortitarsuaq assissaqanngitsoq pingaarnertut ornigarneqaatigaarput, tamannalu takornarianut

maanilu nunaqavissunut naleqaaq. Taamaattumik pingaartittariaqarparput pinngortitap tikikkuminartuunissaa ajoqusinggikkaluarlugu.

Ilulissat Kangerluata Allaffeqarfia atortorissaarummik inerisaasimavoq, taanna atorlugu Ilulissat kangerluata UNESCO-mit nunarsuarmioqatigiit kingornussaattut eriaqarsaqakkatullu suaarutaasimasup ilisimasaqarfiginerulernissaa anguniarlugu paasisassarsiorfiusinnaasumik. Taanna – audioguide – annikitsunnguamik akiliilluni atornerqarsinnaavoq, tassaunilu isertitat nunap tamassuma piguaannarnissaanut illersornissaanullu suliniarnermut atornerqassapput. Ilulissat Kangerluata Allaffeqarfia suliniutigivaa umiarsuit takornariartaatit Ilulissanut tikittut isumaqatigiissuteqarfiginiarlugit, ilaasut akiliutaannut billitsip akiata ilanngunneqarnissaa. Suliniut assersuutaavoq, qanoq iliorluni kommunip takornariaqarnermik ineriartortitsineq pissuseqarfiniarneraa, pinngortitap assissaqanngitsup kultoorikkullu kingornussat illersorneqarnissaat ilanngullugu.

Amerlasoorsuakkaarlutik takornarianut qujaannarpugut

Takornariat umiarsuarut takornariartaatinut anginernut ilaasut nunamut niugaangamik inoqarfinnut artukkiisarput, aamma takornarianut umiarsuarut ilaanatik tamaaniittunut, inoqarfiillu aningaasaqarnerannut annertunerujussuarmik sunniuteqartartunut, pitsaanngitsumik sunniuteqartarput. Taamaattumik kommunimit kissaatigineqartuarpoq umiarsuit takornariartaatit sumiiffinnut ataasiakkaanut tikittarnerisa pitsaanerumik ataqatigiissarneqarnissaat, inoqarfinnilu ataasiakkaani takornarianik ataatsikkut

tiguisinnaaneq eqqumaffigineqarnerussasoq, takornariat agguataarneqarnissaat aamma eqqarsaatigalugu.

Umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasunut akitsuut nutaaq aqutugalugu isertitat atorneqassapput, takornariaqarnermik ineriartortitsinermit, sumiiffinni umiarsuit takornariartaatit tikittagaannut. Qilanaarutigaarput innuttaasut tusarfigissallugit, ineriartortitsissutaasinnaasunik aningaasallu qanoq atorneqarnissaannik isumassarsiaat pillugit.

Umiarsuit takornariartaatit atorlugit takornariartitsisarnerup piujuaannartitsineq tunngavigalugu ineriartortinneqarnissaa pillugu Namminersorlutik Oqartussat allallu takornariartitsisartut suleqatigerusuppagut. Ilaatigut kissaatigaarput suleqatigiissutigissallugu umiarsuit takornariartaatit CO₂-mik kommunitisinni aniatitsisarnerata annikillisinnissaanut sinaakutissat qulakkeerneqarnissaat. Assersuutigalugu Ilulissani umiarsualiviliornikkut, umiarsuit takornariartaatit piumaffigineqarsinnaaffiinnik nunamut innaallagissamut attavilerneqarnissaat, innaallagiasq minguitsuq Paakitsumi erngup nukiga atorlugit innaallagissiorfimmeersoq.

Kommunimut pilersaarummi makku suliaqarfussapput:

- Nunaminertanik immikkoortitsineq, takornarialerinermit siunertanut atorneqartussanik.
- Kommuni tamakkerlugu tikikkuminassuseq angalariaannaanerlu qulakkiissallugit.
- Nunaannarmi (asimi) pilersaarusiernermit takornariaqarneq ilanngutissallugu.
- Tikitassanik nutaanik inerisaanermi atorulersuutit angallannernullu tunngasunik inerisaaneq.

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Kommunip, takornialerisut nunaqqatigiillu akornanni suleqatigiinneq siuarsarlugu.
- Takornialerisunut nunaqavissunut sinaakutissanik nukittorsaaneq.
- Piffissap takorniarfiusartup sivusinerulernissaanut suliniutit tapersorsorlugit.
- Takornarianut ornitassaqqissunik nutaanik pioreersunillu inerisaaneq ussassaaruteqarnerlu, misigisassarsiorlutik takornariat salliutillugit, inoqarfillu avannarpasinnerusumiittut periarfissaat ineriartortillugit.
- Nunaannarmi (asimi) periarfissat inoqarfillu tikikkuminarsarlugit, pinngortitaq kultoorikkullu kingornussagut illersuutigalugit.
- Umiarsuit takornariartaatit atorlugit takornariartitsisarnerup piujuaannartitsineq tunngavigalugu ineriartortinneqarnissaassaaq pillugu Namminersorlutik Oqartussat allallu takornariartitsisartut suleqatigalugit.

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 8, 9 aamma 11-ip piviusunnngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>8.9 Takornariaqarneq piujuartitsisumik tunngavilik tapersorsorneqarli</p> <p>2030 sioqqullugu piujuartitsisumik takornariaqarnermik siuarsaasumik, suliffissanik pilersitsisunik najukkanilu kulturinik tunisassianillu siuarsaasunik politikinik ilusilersuisoqarlunilu naammassinnittoqassaaq.</p>	<p>Takornariartitsinermit suliaqartut, Visit Greenland, DMO - it, kommunit, innuttaasut aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinneq ilisimasanillu avitseqatigiinneq, aaqqiissutissanik piujuaannartitsinermit tunngavilinnik inerisaanissaaq siunertarlugu, matumani umiarsuit takornariartaatit atorlugit takornariartitsinermit piujuaannartitsinermit ineriartortitsinissaaq ilanngullugu.</p> <p>Misigisassarsiorluni takornariartitsinerup (adventure turisme) immikkut ussassaarutigineqarnissaa.</p> <p>Ukiuumut piffissaq takorniarfiusartuq sivitsorniarlugu suliniutit, najukkami innuttaasut amerlanerusut ukiuq kaajallallugu takornariartitsinermit inuussutissarsiuqalernissaat siunertarlugu.</p> <p>Ilulissani pikkorissartarfimmik, piginnaanngorsarniarluni pikkorissarfigineqarsinnaasumik ammaaneq.</p> <p>Inoqarfinni/tikitassani innuttaasut allaaserissavaat "takornariatsialak", assersuutigalugu najoqqutassiornikkut.</p>
<p>11.4 Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamillu kingornussat illersorneqarlik</p>	<p>Umiarsuarni takornariartaatini ilaasunut akitsutaalersukkut isertitat, umiarsuit takornariartaatit tikittagaanni takornariartitsinermit inerisaanermut atorneqassapput.</p> <p>Kulturikkut peqatigiiffiit tapersorsorusuppagut, kulturitsinnik inooriaatsitsinnillu takornarianut ingerlateqqikkiniissaat pillugu.</p> <p>Kulturi pinngortitarlu kingornussagut tikikkuminarsassavagut innarlingikkaluarlugit, ilaatigut orniguttartut amerlassusiinik killilersuinikkut.</p>
<p>9.1 Attaveqaatit piujuartitsinermit tunngavillit aamma qajannaatsut sananeqarlik</p> <p>Attaveqaatit tutsuiginartut, piujuartitsisut qajannaatsullu qaffasissumik pitsaassusillit ineriartortinneqassapput, aningaasaqarnikkut ineriartortnermut inuillu atugarissaarnerannut tapersorsuinissamut, unaminartumik akeqartumik kikkut tamarmik nalingiimmik periarfissaqarnerat isiginiarlugu.</p>	<p>Mittarfissuartaassap ammarnissaanut atatillugu atorulersuutit sanaartukkatigullu periarfissat nutarterlugillu annertusartariaqarpagut, nunaminertanillu pisariaqartunik akunnittarfiliorfineqarsinnaasunik tamakkunungalu atatillugu sullissiveqarfiliorfineqarsinnaasunik immikkoortitsisariaqarluta. Ilulissaniit avannaatungitsinnut atorulersuutit pitsaasut tikikkuminarsaanerillu ikorfartorusuppagut, takornariat amerlanerusut kommunimi avannaani tikitassanut angalasinnaanissaat siunertarlugu.</p> <p>Ilulissani umiarsualiviup sananeqartussap pilersaarusiorneqarnerani piumasaqaataassaaq, umiarsuit takornariartaatit talinnganermi, Paakitsumi erngup nukiganik innaallagissiorfimmik innaallagissamut mingutsitsinngitsumut attavilerneqartarnissaat.</p>

6 Sumiiffinni inuussutissarsiornermik siuarsaaneq

Inuussutissarsiorneq piujuaannartitsineramik tunngavilik tassaavoq aningaasarissaarneq, innuttaasunut pitsaasunik suliffissaqartitsisoq avatangiisinillu innarlitsaaliuisoq. Taamaalilluni inuussutissarsiorneq toqqaannartumik sunniuteqarpoq kommunip piujuaannarnissaanut ineriartornissaanullu suliffigissallugu inuuffigissallugulu pilerinartoq.

Suleqatigiinneq

Avannaata Kommuniata sinaakkutissat pitsaasut qulakkeerusuppai, kommunimi inoqarfinni ataasiakkaani inuussutissarsiutit ingerlalluarnissaannut iluaqutaanissaannullu. Tamatumunnga atatillugu noqqaassutigissavarput nuna tamakkerlugu inatsisiliornermi, inoqarfinni inuussutissarsiortut ineriartorsinnaanermi pitsaasunik atugassaqartitaanissaat.

Kissaatigaarput namminersortut pisortallu qanimut suleqatigiinnissaat nukissanillu pigisatit ataatsimoortillugit iluaquteqarnissaat. Suleqatigiinneq pingaaruteqarlunnarpoq, eqqagassalerinermut tunngasuuppat, suliffissanut pitsaasunut tunngasuuppat, imaluunniit peqqinnissaq, sunngiffik, nutaaliorneq aallarnissaanerluunniit pineqarpata. Suleqatigiinneq nikittorsarusupparput, aammalu piumasaqarneruniarpugut suleqatitsinnut pisiniarfigisartakkatsinnullu, inuuniarnermut, aningaasarsiornermut avatangiisinullu piujuaannartitsinerup aallaaviguarnissaanik.

Aalisarneq piniarnerlu

Aalisarneq kommunitisinni qitiulluinnartumik inuussutissarsiutaavoq, kommunitisinni sulisinnaasut 30 %-ii sinnerlugit suliffissaqartitsiviulluni. Aalisarnerup tungaatigut kommunini siuttuujarusuppugut, illersorneqarsinnaasumik piujuaannartitsinermillu tunngaveqarnitsigut. Aalisarnermi piniarnermillu kommunimi ileqqoreqqusat nutarterneqassapput, periaatsillu nutaat eqqummaariffigineqassallutik, piujuaannartitsineramik siuarsaaniarnitsinnut atatillugu.

Ullumikkut aalisarneq annertuumik eqqaanermik malitseqartillugu ingerlanneqarpoq. Inoqarfinni nioqqutissiortut oqaloqatigerusuppugut nioqqutissiornermi atorluaanerunissaq pillugu inuussutissarsiutissanillu nutaanik periarfissanik ammaassinissaq siunertaralugu. Kommunitta iluani aalisakkanik nioqqutissiornermi annertunerusumik aalisakkanik piariigaanerunissut nioqqutissiuulersinnaagaanni, tamanna annertunerusumik pissarsiaqarfiussaaq.

Aalisartut peqatigiiffii allallu susassaqartut suleqatigalugit piniutaarsiutinik immap naqqaniittunik qalluilluni salisarnerup ingerlanneqartarnissaa peqataaffigerusupparput, taamaalilluni assersuutigalugu qassutit kivasittakkat annaaneqarsimasut ningittagaarsiutillu immap naqqani mingutsitsisut sumorsuarlu aalisakkanik pisaqamasut qallorneqartarniassammata.

Niuerfiit nutaat

Ilulissani mittarfissuup atulerneratigut periarfissat nutaat pissanganartut, kommunimi tamarmi inuussutissarsiortunut ammaaneqassapput. Mittarfissuup atulerneru ilaatigut usinik assartuinermi periarfissanik nutaanik pilersitsissaaq, nioqqutissanik avataanit tikisitsinermit aammali nioqqutissanik avammut nioqquteqarnermut, assersuutigalugu aalisakkanik neqinillu nutaajutillugit, imarpikkut avammut nassiuuinermit. Pissutsit nutaat atuutertussat sapinngisamik annertunerpaamik najugarisatsinnut iluaqutaanissaat qulakkeerniarlugu inuussutissarsiortunik suleqateqartariaqarpugut. Nutaalorsinnaaneq aallarnisaasinnaanerlu iluatsitsinissamut aqutaapput, taamaammatt najukkani inuussutissarsiortunut kommuni siunnersuineramik ilitsersuinermillu neqeroorteqassaaq. Mittarfissuaq aamma assersuutigalugu inuussutissarsiornermik ingerlatalinnut mikinerusunut periarfissanik annertusisitsissaaq, assersuutigalugu sanalukkanik, eqqumiitsulianik il.il. attaveqaatit atorlugit avammut nioqquteqarsinnaanermut, aamma takornariaqarfiunerpaasartup avataani. Avatitsinni niuerfigiligassagut nutaat aqutugalugit kultooritsinnik paasisimasaqarneq annertusarsinnaavarput.

Malungisinnaavarput kommunerput ataatsimeersuarfigissallugu allanillu aqqissuussiffigissallugu

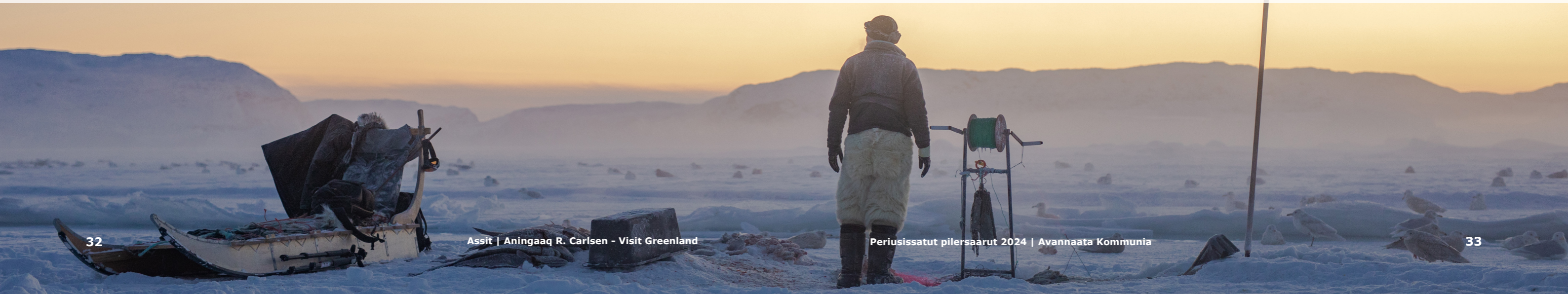
soqutiginnittoqaleriartortoq, soorlu silaannaap allanngoriartornera pillugu ataatsimeersuarnerit timersornikkullu aqqissuussinerit, nunanit allanit peqataaffigineqarsinnaasut. Aqqissuussinerit taamaattut piffissap takornariaqarfiunerpaasartup avataani, inuussutissarsiornermik ingerlataqartunut iluaqutaassapput, aasaanerani suliasarpassuaqarfiarluutik ukiup sinnerani suliasaqarpallaarneq ajortunut. Anguniakkat taamaattut eqqarsaatigalugit, aqqissuussiffigissallugit tulluurtumik piffissami aggersumi piviusunngortitsisinnaaneq kissaatigaarput, soorlu Ilulissani illorsuarmik siunertanut assigiinngitsunut, assersuutigalugu, ataatsimeersuartsinerit, kultoorikkut timersornikkullu aqqissuussinerit atorneqarsinnaasumik.

Avannaani pinngortitami

pisuussuterpassuaqarpugut, inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinermit ilanngunneqarsinnaasunik. Assersuutigalugu aatsitassanik paaasoqarsinnaavoq sulit atorneqanngitsunik. Aatsitassarsiornermik ingerlatseqatigiiffissuit kommunitisinni aatsitassamik paaanissamut soqutiginnilersikkusuppugut, peqatigitilluguli piumasaqatigalugu, ineriartortitsineq avatangiisit, pinngortitaq najukkanilu innuttaasut mianerineqassasut.

Attaveqaasersuutit

Inuussutissarsiornermik ingerlatsisut pitsaasunik atugassaqartitaanissaat qulakkeerusupparput

illoqarfiit ungataanni inuussutissarsiornermut nunaminertanik immikkoortitsinikkut, soorlu usinik sakkunillu oqimaatsunik angallassiffigissallugit periarfissagissaartunik, tamaani pitsaanagerusumik ineriartornissamut periarfissillugit, inissiaqarfinniit allaniillu oqimaatsunik suliffinnut sunnertiasunit illoqarfiup qiterpasinnerusortaani ingerlatanik avissaartinnerullugit.

Ilulissani umiarsualivik ullumikkut inissap tungaatigut mikivallaalereernikuuvuq. Takornariat amerlanerusut tikittalernissaat ilaatigut pissutigalugu, umiarsualivimmik nutaamik takornarialerisunut angallataateeralinnullu allanut atorneqarsinnaasumik inuussutissarsiornermut kommuniillu kissaatigineqarneq annertusiartorpoq. Siunertaavoq umiarsualivimmi tamanut inissaqarnerulersitsiumaneq: aalisarnermik inuussutissarsiornermut, takornarialerisunut angallateeraatilinnullu.

Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aamma kissaataavoq Ilulissat avannaatungaani imarpikkoortaatitut umiarsualivittaarnissaq, umiarsuit anginerusut, usisaatit takornariartaatillu atorsinnaasaannik. Tamanna, assersuutigalugu tunisassianik avammut nassiusuinermut nassiusanillu eqqussuinermut, periarfissanik nutaanik, pilersitsissaaq. Tamanna aamma periarfissinnaavoq kommuni sunnuteqarnerulernissaanut, umiarsuit takornariartaatit qanoq amerlatigisut tikittarnissaannut, aammalu piunasaqaatigalugu talinnerminni, nunami innaallagissamut attavilertarnissaat, taamaaliornikkut nukissiuut minguitsoq erngup nukiganik innaallagissiorfimmeersoq atorlugu sarfalersorneqarsinnaaniassammata. Tamakku saniatigut kiffartuussinerit assigiinngitsut aningaasarsiuutigineqalersinnaapput.

Kommunimut pilersaarummi makku suliarineqassapput:

- Ilulissani takornarialerisunut angallataateeralinnullu talittarfiliornissamut nunaminertamik, aamma illorsuarmik siunertanut assigiinngitsunut atorneqarsinnaasumik sanaartornissamut nunaminertamik immikkoortitsinissaq.
- Illoqarfiup ungataanni nunaminertanik periarfissagissaartunik inuussutissarsiornermik ingerlatalinnit atorneqarsinnaasunik immikkoortitsinissaq.
- Avatangiisit inissiallu mianeralugit inuussutissarsiorfinnut oqimaatsunik ingerlatsiffiusunut nunaminertat atugassiarineqartarnissaat.
- Umiarsualiveqarnermi atortulersuutit pitsanngorsarlugit aalisarnermik allatigullu inuussutissarsiornermik ingerlatalinnut iluaqutaasumik.
- Attaveqaasersuutit pitsaasut pilersinniarlugit suliniarneq.

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- suliffeqarfinnik pisortaqarfinnillu allanik oqaloqateqarnerit
- Inoqarfinni inuussutissarsiornermut sinaakkutit pitsaasut qulakkeerniarlugit suliniarneq
- Mittarfissuup periarfissanik ammaassineranik periarfissat sapinngisamik annerpaamik atorluarneqarnissaat qulakkeerniarlugu suliniarneq, ilaatigut nutaaliornit aallarnisaanerillu, kiisalu niuerfissanik nutaanik misissuinerit tapersorsorerisigut
- Nunami imaanilu avatangiisinik atuinerup ineriartortitsinerullu isumatusaartumik ingerlanneqarnissaa pillugu inuussutissarsiornermik ingerlatalinnit oqaloqateqarneq suleqateqarnerlu
- Aalisarnermi piniarnermilu kommunimi ileqqoreqqusat nutarterneqassapput, piujuaannartitsineq aallaavigalugu

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 8, 9, 12 aamma 14-ip piviusunngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
8.1 Aningaasaqarnikkut siuariartorneq piujuartitsisumik tunngavilik pilersinneqarli	Eqqumaffigaarput inuussutissarsiornermut iluaqutaanissaat. Mittarfissuartaassamut atatillugu periarfissaalersussanik sapinngisamik annerpaamik iluaquteqarniarnissaq qulakkeerusupparput, ilaatigut nutaaliorneq suliffinnillu aallartisaanerit tapersorsorerisigut, niuerfissallu nutaat misissuiffiginerisigut. Najukkani inuussutissarsiornermut nutaanut kommuni siunnersuinermik ilitsersuinermillu neqerooruteqarusuppoq.
8.2 Aningaasarsiornermik ineriartortitsineq atortorissaarutit aamma nutaaliorneq aqutigalugit annertusarneqarli	Inuussutissarsiornermik pitsaasumik atugassaqaartikkusupparput, ilaatigut nunaminertat inuussutissarsiornermik ingerlatsiveqarfiusinnaasut, illoqarfiit avataanni ineriartortissaqarluaatut immikkoortinnerisigut.
8.3 Politikki suliffinnik pilersitsisoq aamma ingerlatseqatigiiffinnik siuarsaasoq inaerlanneqarli	Immikkoortortat pisortat namminersortullu ingerlataasa akornanni suleqatigiinneq nukittorsarusupparput, aammalu piujuaannartitsineq eqqarsaatigalugu – inooqatigiinnerup, aningaasarsiornerup avatangiisillu tungaasigut, suleqatitsinnut pisiortorfisartakkatsinnullu piunasaqaateqarnerulerluta.
9.4 Suliffissuit attaveqaasersuutillu tamarmik piujuartitsinissaq aallaavigalugu pitsanngorsarneqarli	Aalisarnermi piniarnermilu kommunimi ileqqoreqqusat nutarterneqassapput, piujuaannartitsineq annertusarumallugu, aamma tamatumani periaatsit nutaat avatartumik malittariniaarpagut.
8.4 Isumalluutit atuinnissamut aamma tunisassiornermik atorluarneqarli	Aalisakkanik piariigaanerumik tunisassiornermik annerusoq kommunita iluani pisinnaappat, tamanna tamaani najugaqartunut pissarsissutaanerussaaq. Najukkani tunisassiornermut attavigerusuppagut, isumalluutit pitsaanagerusumik atorluasinnaaneq pilersikkumallugu inuussutissarsiornermik nutaanik ammaassinnaaneq pillugu.
12.2 Pinngortitami isumalluutit piujuartitsineq tunngavigalugu atornerqarli	
14.1 Imaani mingutsitsineq annikillineqarli	Aalisartut peqatigiiffii allallu susassaqaartut suleqatigalugit, imartatsinnik mingutsitsineq piniutaarsiuutillu isumalluutit "aalisarnerat" (spøgelsesfiskeri) pinaveersaartikkusupparput, kiisalu piniutaarsiuutit (spøgelsesgarn) immap naqqanit qalluilluni saliisoqartarnissaa ikorfartorusullutigu.

7 Inissiat illuoqarfimmilu avatangiisit pitsaasut

Kommuunip inoqarfiisa piujuartitsineq aallaavigalugu ineriartortinnerat siunissamat alimasissumut siammasissumillu takorluuinermik piunasaqaatitaqarpoq, tassani innuttaasut inuuniarnerannut inuussutissarsiornerannullu atugassarititaasut pitsaasut pilersinneqassallutik, avatangiisit pinngortitarlu innarlernagit. Ilutigitillugu piujuartitsisumik pilersaaruserneq aningaasaqarnikkut akisussaasuseqarnermik ilisarnaateqarpoq, tamannalu ima isumaqarpoq, iliutsigut nunaseriaatsigullu aamma innuttaasut agguataarnerisa ineriartortnerat silatusaartumik pingaarnersiussagigut. Kommuniti inoqarfiit unammilligassaqarput, piunasaqarfupput periarfissaqarlutillu assigiinngitsorujussuarnik. Taamaattumik inoqarfinni ataasiakkaani pilersaaruserneq pisariaqarpoq innuttaasunik suleqateqarluni.

Inissiat amerlanerusut

Inissaaleqineq suli kommunimi ajornartorsiutaavoq, taamaattumik ukiuni qaangiuttuni inissialiortiterneq nangittumik ukkatarineqassaaq. Takornariartitsinerup ineriartortinneqarnerata malitsigissavaa sulisussat avataaneersut amerlanerusut pisariaqartinneqarnerat. Aammalu innuttaasut akornanni ukioqqortusiartorneqarpoq, kommunimilu inoqutigiinni najugaqaqatigiittarneq agguaqatigiissillugu annikilliarlorluni. Kommunimi INI-mut inissarsiorlutik utaqjisut allattorsimaffiannut allatsissimasut 76 %-iisa kissaatigaat marlunnik pingasunillu initalinnik inissarsiorput, amerlanerpaallutik marlunnik initalinnik inissarsiorput. Pissutsit tamakku piunasaqaatigaat inissiat amerlineqarnissaat. Taamaattumik pisariaqarpoq nalinginnaasumik inissialiortiternissaq aammali inuit namminneerlutik inissialiortitersinnaanerisa tapersorsorneqarnissaat.

Aserfallatsaaliuinermik pimoorussineq

Kommuniti illut amerlasuut sivikitsuinnarmik atuuttarput, aserfallatsaaliuinerneq naammanngimmat. Ingammik avannaani innuttaasut amerlasuut illuni mikisuni peqqinnangitsunilu najugaqartarput. Pissutsit pitsaanerulersinniarlugit, illuliorfissanik nutaanik immikkoortitsissaagut. Illut atorunnaarnikut ilaasa atoqqissinnaasortaata iluarsaanneqarsinnaapput. Illut napareersut eriagalugit iluarsaanneqarsinnaapput, isumalluutillu tamakkunaneereersut, piujuannartitsineq tunngavigalugu aningaasaqarnikkut, isumaginninnikkut avatangiisillu pingaartillugit iluaqutigineqarsinnaallutik. Tamanna Nunatta avannaani suliasaq oqitsuinnaanngilaq, silap pissusaa imaannaanngitsuusinnaasarmat, isorartussutsit annertoqimmata isumalluutillu killeqarlutik, tamannali kommunimi pingaartinneqarpoq. Suleqatissaqqissut suleqatigalugit, illuutit kommunimit Namminersorlutillu Oqartussanit pigineqartut iluarsaanneqarnissaat pilersaarusiussavarput. Kiisalu nutaanik inissialiortiternermi piujuannartitsinermik tunngavilinnik aaqqiisutunik atuisoqarnissaa tapersorsorlugulu piunasaqaatigissavarput.

Illoqarfiit ineriartortinneqarnissaannik pilersaaruserneq

Kommuniti ineriartortitsinissamik pilersaarutaat inoqarfinni ineriartortitsinissamat sinaakkusiipput siunnerfilillutillu, siunissami piunasaqaataalersussanut inoqarfiit piareersimanissaat qulakkeerniarlugi.

Ilulissat illoqarfiata avannamut ineriartortinneqarnissaani allaaserineqarpoq, Nuugaarsummi nunaminertanilu Ilulissat illoqarfiata

avannarpasinnerusortaaniittuni qanoq ililluni sanaartorfissagissaasoqassanersoq, tamatumani illuliorfissat pilernartut, inuussutissarsiorfissat aamma kultoorikkut sunngiffimmilu sammisasaqartitsiviliorfigineqarsinnaasut inersarneqassanersut. Tamanna pissaaq ilaatigut nutaanik mittarfissualiortoqarnerata kingunerisaanik ineriartortortoqalernissaa malinnaaffigisinnajumallugu. Ilulissat illoqarfiata eqiteruffiunerunissaa (matumani sanaartukkat pineqarput) pillugu pilersaarummi (2024) sammineqarpoq, atorlularsuutit pioreersut atorluarniarlugit, piffissami qaninnermi, illuliorfissat nutaat illoqarfiup ilaani pioreersuni pilersinneqarnissaat.

Ummannap illoqarfiata ineriartorteqqinnissaanut pilersaarummi siunnersuutigineqarput, illoqarfimmik ineriartortitsinissami periarfissat assigiinngitsut, ilaatigut illoqarfiup immikkoortortaanik nutaanik pilersitsisoqarnissaa, kultoorikkut sunngiffimmilu suliniuteqarfineqarsinnaasunik, kiisalu inuussutissarsiuutit ingerlataqarfiit aammalu angallatinut talittarfiit eqqarsaatigalugit. Ineriartortitsinissamat pilersaarutit tulluuttut suliarineqartussat Upernavimmut Qaanaamullu tunngasuussapput.

Illoqarfinni tigussaasunik iliuuseqarneq

Illoqarfinni ineriartortitsinermi, sapinngisamik periarfissaqartillugu, sanaartukkat pioreersut akornanni, nunaminertat illuliorfissaqqissut nutaat atorluarniarneqassapput. Kissaatigineqarpoq illoqarfiup immikkoortortaa inissiaqarfillu uumassusillit ineriartortinneqarnissaat, tamaani inissiat, qituisoqarfimmi atuuffiit kiffartuussinermilu ingerlatat, illoqarfiup immikkoortuini ataasiakkaani, ataatsimoorlutik uumassuseqartitsinissaat.

Illoqarfinni immikkoortortat sumginnakkat imaqqanngitsulluunniit aallarnisarneqassapput pisoqarfinngortillugit toqqissisimanartut, ilaatigut pinnguartarfiit, sunngiffimmi sammisaqarnermi peqatigiiffilerinermilu naapittarfittut aqutugalugit. Nunaminertat sanaartorfieqqusaanngitsut qorsuusut pisuunnaallu aqputaat immikkoortissavagut, illoqarfiit immikkoortuunat assigiinngitsunat ataqatigiissitsisussat, aammalu pisuinnarnut sikkilertunullu angallannermi isumannaallisaaneq pitsaanerulersikkumallugu.

Taamatutaaq aamma qimmussertarneq ikorfartorusupparput, soorlu illoqarfiup ineriartortneranut peqatigitillugu nunaminertanik qimmilivigineqarsinnaasunik immikkoortitsisarnikkut. Tamanna pissaaq qimussit aqputaannut naapertuuttumik inissisimaffiliisarnissaaq, masarsoqarfiit nipiliortoqartarnerilu tamaasa eqqarsaatigalugit. Illoqarfinni sisamani tamani aamma ilanngullugu sulissutigivarput inuussutissarsiornermik ingerlataqartut ineriartortinissaannut atugassarititaasut pitsaasut qulakkeerneqarnissaat, soorlu illoqarfiit ungataanni nunaminertanik inuussutissarsiuuteqarfit atorneqarsinnaasunik pilersitsisarnikkut.

Inoqarfinni mikinerusuni ineriartortitsineq Inoqarfinni mikinerusuni inuunerissaarnissaaq tapersorsorparput. Taamaattumik aamma inoqarfinni ataasiakkaani unammillernartut periarfissallu misissorusuppagut, alimasinnerusumullu pilersaaruserneqarsinnaasunik suliniutinik pingaarnersiunermi atorneqarsinnaasunik aammalu inoqarfinni avatangiisit pitsanngorsarnissaannut atorneqarsinnaasunik.

Inoqarfinni mikinerusuni, pingaernerpaamik inuussutissarsiuqeqarnermi periarfissat aalajangiisuusarput, tamaani najugaqarnissamat, taamaattumillu piniarnermik aalisarnermillu inuussutissarsiuqeqarnermi ingerlatsinermi atugassarititaasut aallaavigineqartariaqarput atortulersuutit pilersaarusiornermi. Inoqarfiit mikinerusut amerlasuut, aqqusineqarnikkut talittarfeqarnikkullu pitsaanngitsumik atugassaqarfiupput, tamakkunatigullu pitsaanngorsaanissaq kommunimit eqqumaffigineqarpoq, ilaatigut iliuuseqarfiniarneqarluni Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit. Inoqarfinni arlalinni aamma takussaapput illut atorfeerullutik asiunnarlutik, toqqavinni pilerinartuni napaarlinnalersimasut. Periaasissiornerpugut illuliorfissat tamakku atoqqinneqarnissat siunertaralugu nunaqarfiillu mikinerusut takujuminarsarlugit.

Illunik ilusilersuisarneq pillugu politikki

Alimasinnerusooq eqqarsaatigalugu kissaatigivarput sanaartukkanik ilusilersuisarneq pillugu politikkeqalernissaa, inoqarfinni avatangiisaasunik ilusiliisarnermi ataqaqtiissaarinissaq sinaakkusiinissarlu pilersikkumallugit. Kultoorikkut kingornussagut, matumani illorsuatoqqat eqqissisimatitat tammatsaaliukkallu ilanngullugit, sanaartukkanik ilusilersuisarneq pillugu politikkiornitsinni ilaatinneqassapput, inoqarfiit oqaluttuarisaanerisa ineriartornerisalu akornanni ataqaqtiittoqarnissaa qulakkeerumallugu.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfiussapput:

- Inissianut inuussutissarsiuqeqartunullu nutaanut nunaminertaqartitsinissami najukkani inuiaqatigiit avatangiisillu eqqarsaatigineqartassapput
- Illoqarfiup immikkoortortaani pioreersuni illuliorfissanik nutaanik atuineq eqqarsarlualuni pisassaaq, pitsaasumik iluaqusiinissaa eqqarsaatigalugu
- Illoqarfiup immikkoortortai assigiinngitsunik atuuffillit uumassusillit pilersinneqassapput
- Ilulissat illoqarfiata avannaatungaa pillugu aamma Uummannap illoqarfiata ineriartortinneqarnissaannut pilersaarutit piviusunngoriartuaartinneqarnissat
- Illoqarfinnik ineriartortitsinermit atatillugu qimmilivinnik immikkoortitsisarnissaq

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Upernaviup Qaanaallu illoqarfiisa, kiisalu inoqarfiit mikinerusut ineriartortinneqarnissaannut pilersaarusiorneqarnissaaq
- Illoqarfinnik takujuminarsaanissamat toqqavinnillu illuliorfissanik atoqqiisarneq pillugu periusissiorneqarnissaaq
- Kommunip illuutaanik aserfallatsaaliuinissamat pilersaarusiorneqarnissaaq
- Illunik atuuffeerunnikunik atoqqiisinnaaneq illunillu pioreersunik iluarsaassineq
- Inoqarfinni nunaminertat sanaartorfigeqqusaanngitsut qorsuusut annertusarneqassapput illoqarfiit immikkoortuisa akornanni angallanermi isumannangitsumik ataqaqtiissitsisutut

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 9 aamma 11-ip piviusunngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>9.1 Attaveqaatit piujuartitsinermik tunngavillit aamma qajannaatsut sananeqarlik</p> <p>Attaveqaatit tutsuiginartut, piujuartitsisut qajannaatsullu qaffasissumik pitsaassusillit ineriartortinneqassapput, aningaasasarsiornermik ineriartorneq inuillu atugarissaarnissat tapersersornerarlugu</p>	<p>Illoqarfinnik ineriartortitsinissamat kommunip pilersaarutaasa, inoqarfiit ineriartortinnissaannut sinaakkutissat takorluukkallu pilersippai siunertaralugu, siunissami piumasaqaataalersussanut inoqarfiit piareersimanissaat.</p> <p>Inoqarfiit mikinerusut pillugit, piffissamat alimasissumut pilersaarusiornermi, sanaartukkatigut pitsaanngorsaanissap salliutinissaa aningaasaliiffiginissaalu eqqarsaatigineqassapput.</p> <p>Inoqarfinni mikinerusuni aqqusernit talittarfiillu pitsaanngitsut nutarterneqassapput ilaatigut Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit.</p> <p>Illoqarfinni avatangiisunik illulianillu kommunip pilersaarusiorsinnaanera atortulersuutinillu siunertanut assigiinngitsunut atorsinnaassutsip ukkatarineqarnissaa.</p> <p>Illuliat pioreersut paariumavagut aserfallatsaaliuimallugillu.</p> <p>Nutaanik illuliorfiternermi aqqiissutit piujuannartitsinermik tunngavillit tapersersorusullugillu piumasaqaatigerusupput.</p>
<p>9.4 Suliffissuit attaveqaasersuutillu tamarmik piujuartitsinissaq aallaavigalugu pitsaanngorsarneqarlik</p> <p>2030 sioqqullugu attaveqaatit pitsaanngorsarneqassapput, suliffissuaqarnerlu nutarterlugu, piujuartitsinermik tunngaveqarnerulersillugu isumalluutit atorluuanerulersillugu, aamma atortorisarutit suliffissuaqarnermilu suleriaatsinik eqqiluninnerusunik avatangiisnullu ajoqusiinnginnerusut annertunerusumik atorneqalerlutik. Nunat tamarmik namminneq piginnaasatik aallaavigalugit iliuuseqassapput.</p>	<p>11.1 Inissiat isumannaatsut akikitsullu sananeqarlik</p> <p>2030 sioqqullugu inissianut akisunngitsunut tulluurtunut isumannaatsunullu kikkut tamarmik qulakkeerinniffigineqassapput, tunngaviusumik kiffartuussinermit periarfissalinnut.</p> <p>Inissiat tamanut atugassiat amerlanerusut sanaartorneqarnissaat inuillu ataasiakkat namminneq illuliorfiterneqarnissaat ikorfartorusupput.</p> <p>Kommunimi inoqarfinni ineriartortitsinissamat pilersaarutit peqataassapput inissiat pitsaassusiisa qaffasinnerulernissaannut inissiallu amerlanerusut pilersinneqarnissaaq.</p> <p>Kommunip illuutaani pitsaassuseq qaffasinnerulersikkumallugu, illuliorfissanik nutaanik immikkoortitserusupput, illut atorfeerunnikut atoqqillugit inissiallu pioreersut ilaat iluarsaallugit, tamanna periarfissaapput.</p> <p>Kommunip Namminersorlutillu Oqartussat inissiiataasa aserfallatsaaliorneqarnissaannut pilersaarummik suliaqarnissaaq suleqatigiissutigerusupput.</p>
<p>11.3 Illoqarfiit ilanngussinerulerlik piujuartitsinerulerlutillu</p>	<p>Illoqarfinni inissiaqarfinnilu uumassusillinnik ineriartortitsineq, inissiat, qitiusoqarfiit sullissiviillu illoqarfiup immikkoortuinik uummaarissunut tunngaviliisut pilersillugit. Illoqarfinni immikkoortortat sumiginnakkat imaqqanngitsulluunniit aallarnisarneqassapput pisoqarfinngortillugit toqqissisimanartut, ilaatigut pinnguartarfiit, sunngiffimmi sammisaqarnermi peqatigiiffilerinermilu naapittarfittut aqqutigalugit.</p>
<p>11.7 Sumiiffiit tamanit orninneqarsinnaasut isumannaatsut minguitsullu pilersinneqarlik</p> <p>2030 sioqqullugu, kikkunnit tamanit tinneneqarsinnaasunik, ilanngutitsisunik isumannaatsunik, minguitsunillu periarfissiiqoqassaaq, pingaartumik arnanut, meeqqanut utoqqarnut inunnullu innarluutilinnut.</p>	<p>Nunaminertat sanaartorfigeqqusaanngitsut qorsuusut pisuinaallu aqutaat immikkoortissavagut, illoqarfiit immikkoortuinut assigiinngitsunut ataqaqtiissitsisusattut, aammalu pisuinnarnut sikkilertunullu angallanermi isumannaallisaaneq pitsaanerulersikkumallugu.</p> <p>Illoqarfiup ineriartorneranut peqatigitillugu nunaminertanik qimmilivigineqarsinnaasunik immikkoortitsisarnikkut, qimussertarneq tapersersorneqassaaq.</p>
<p>11.4 Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamillu kingornussat illersorneqarlik</p>	<p>Kultoorikkut kingornussagut, matumani illorsuatoqqat eqqissisimatitat tammatsaaliukkallu ilanngullugit, sanaartukkanik ilusilersuisarneq pillugu politikkiornitsinni ilaatinneqassapput, inoqarfiit oqaluttuarisaanerisa ineriartornerisalu akornanni ataqaqtiittoqarnissaa qulakkeerumallugu.</p>

8 Sukuluisaarneq aamma imeq errortuutikoqtikoq

Avannaata Kommuniata kissaatigaa, innuttaasut imermut minguitsumut sukuluisaarnermilu pitsaasumik attaveqarnissaat. Eqqiluisaarneq aamma eqqakkanik imermillu errortuutikumik akisussaassusilimmik isumaginninnerit pisariaqarput. Sukuluisaarnermut pissutsit pitsaasut pilersinneqarnerisigut, innuttaasut akornanni nappaatit tuniluuttartut pinaveersaartinneqarsinnaapput, assersuutigalugu tingulluut Hepatitis A aamma B, kiisalu avatangiisit mingutsinneqarnerat annikillisinneqarsinnaalluni.

Imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarut

Inoqarfinni tamani imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarusiortoqassaaq, avatangiisit, innuttaasut peqqinnissaat inuunerissaarnissaallu pillugit. Suliassaq imaaliialaannagassaanani nukissani annertuunik pisariaqartitsiffiuvoq, piffissaq alimasissuq eqqarsaatigalugu pilersaarusiortoqassaaq pisariaqartitsiviusoq. Imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarutit aalajangiisuusarput siunissami atorulersuutitigut aqqissuussinissat, soorlu kuuffissuit annat aqquaat, anartarfilerinerup tungaatigut aqqissuussinerit, erngup aqquaat, imertartarfiit, aamma imermik errortuutikumik saliineq avammullu igitsineq il.il. inoqarfinni ataasiakkaani. Illoqarfiit eqqarsaatigalugit, ilaatigut annat aqquataannik kuuffissuit pioreersut annertusarneqarnissaat suliassaassaaq, ineriartortitsinerimik illoqarfinnilu

ineqarfinnik eqiterutsitsinerunissamat ilagitillugu. Imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarutit nutartikkat tamat ornittagaanni eqqiluisaarnermik aamma innuttaasut sukuluisaarnerannik qaffariartitsisarput, kiisalu avatangiisinik mingutsitsinerit annikillisarlugit.

Naalakkersuisut suleqatigalugit ataavartumik imermik errortuutikumik avammut kuutsitsinnginnermi tigooraavinnik misiligutinik misissugassanik katersuivinneersunik (recipientplan) misissuisarput, paasiniarlugu imaani, kuunnik tatsinilluunniit qanoq sunniuteqarnerisigut.

Tuniluunnernik pinaveersaartitsineq

Qulakkeerusupparput kommunip suliffeqarfiini, suliaqarfinni tamani sukuluisaarnermut tunngasut pitsaasuutinneqarnissaat. Ingerlatsinerimik kommunip sulisui, assersuutigalugu eqqagassalerinerimik suliaqartut uffarnissaminnut, perusersarnissaminnut atisaminnullu errorsinissaminnut periarfissaqartariaqarput. Eqqakkat toqunartoqarput oqoqarlutillu atisanut, assannut il.il. nippussinnaasunik, pingaaruteqarporlu tamakku nassatarineqannginnissaat nerilernerimik, angerlarsimaffimmut tamalluunniit ornittagaannut. Eqqiluisaarneq aalajangiisuvoq nappaatinik tuniluutsitsinaveersaarneqarnissamat, assersuutigalugit tuberkulose (puallunneq) aamma hepatitis A aamma B, (tingullunneq).

Taamaattumik kommunip anguniarpaa, inoqarfinni tamani, 2035-imi, kommunip anartarfilerisuiut tamanut sulisut illuaraanni/imaluunniit tigooqqaavinni eqqiluisaarneqarnissaat pitsaasunik periarfissaqalersimanissaa. Taamatuttaaq kissaatigaarput, sammisaq tamanna pillugu qaammarsaanissaq, peqqinnissaqarfik suleqatigalugu.

Anartarfeqarnerup tungaatigut aqqissuussinerit nutaat

Angerlarsimaffinni suliffinnilu eqqiluisaarneqarnissamat pissutsit pitsanngorsarumallugit, inoqarfinni allaniluunniit kuutsinartakkanik anartarfilerisuiunissamik pilersitsiviusinnaangitsuni, anartarfeqarnermik issittumut naleqqussakkamik ineriartortitsinissaq tapersorsorusupparput. Tamanna pingaartumik inoqarfinni mikinerusuni nunaannarmilu illuaqqani atorfissaqartinneqarpoq, aammattaarli illuni annanut kuuffilersorneqarsimanngitsuni naleqqussinnaallutik.

Suliat ingerlatissuagut anartarfeqarnerup tungaatigut aqqissuussinerit nutaat nassariniaarlugit, assersuutigalugu issunngortitsisarneq atorlugit (kompost) aamma aqqissuussinerit allat piujuaannartitsinerimik tunngavillit, sukuluisaarnermik siuarsaaqataasinnaasut. Aqqissuussinerit taama ittut aallaqqaammut sanaartukkani nutaani aserfallatsaaliuinerinilu annerusuni

ikkussuunneqarsinnaapput aammalu angerlarsimaffinnut maligassaasinnaallutik.

Imermik pilersuineq

Kommunimi illoqarfinni sisamaasuni ukioq kaajallallugu imermik pilersuineq nikerarpoq. Naalakkersuisut Nukissiorfiillu suleqatigalugit imermik pilersuineq nukittorsarusupparput erngullu imerneqarsinnaasup pitsaassusia qaffasissumiitikkusullutigu. Siunertaraarput suliniutigalugulu innuttaasut amerlanerusut ukioq kaajallallugu toqqaannartumik imermik pilersorneqalernissaat.

Inoqarfinni mikinerusuni ukioq kaajallallugu illunut toqqaannartumik atasumik imermik pilersuisoqanngilaq. Innuttaasut imertartarfinnut imertartarput, ataasiakkaannguit eqqaassanngikkaanni, soorlu aasaanerani imertartarfiimmiit sullullit atorlugit illunut ataasiakkaat imermik pilersorneqartartut. Sulissutigissavarput innuttaasut imermik pilersorneqarnissaminnut pitsaanerpaamik periarfissaqarnissaat, ilaatigut imertartarfiit naammattumik amerlassusillit pilersinneqarnerisigut aammalu imertartilluni aqutissat pitsaasuunissaat.

Upernavimmi inoqarfinnilu mikinerusuni arlalinni, imissaqarniarnerup tungaatigut killilimmik periarfissaqartuni, imaani tarajoq tarajuarlugu imertut atorneqartarpoq (omvendt)

osmoseanlæg). Kissaatigaarput Upernavimmi tarajuaatip allilernerqarnissaa, imermik innuttaasut pisariaqartitaannik annertussulimmik qulakkeerinninnissaq aammalu illoqarfiup ineriartoqqinnissaanut eqqanaarisumik. Pingaartumik Ilulissani, Upernavimmi Uummannamilu illoqarfiit ineriartortinneqarnerinut atatillugu imermillu annertunerusumik pisariaqartitsileriartroneq eqqarsaatigalugu, tatsini imeqarfiit allamat nuunneqarnissaat pisariaqarpoq, allatulluunniit aqqissuussisoqarnissaa pisariaqarluni. Naalackersuisut Nukissiorfillu suleqatigissavagut kommunimi imermik naammattumik pilersuinerup qulakkeerneqarnissaa, illoqarfillu ineriartoqqinnissaannut periarfissiisumik.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfussapput:

- Imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarusiornikkut, inoqarfinni nunaannarmilu illuaqqani sukuluisaarnermi atugassarititaasut pitsaanagerusut qulakkeerneqassapput
- Sukuluisaarnermi pissutsit pitsaasut peqqinnarnerusullu siuarsarniarlugit aalajangersakkat atuutsinneqalissapput
- Imermik pilersuinerup, ilaatigut imertartarfinnut aqquuserngit pitsaasut

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammineqassapput:

- Imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarusiorneq
- Kommunimi suliaqarfinni tamani sukuluisaarnermut pissutsit pitsaasut inerisaaffigineqassapput
- Anartarfeqarnikkut aqqissuussinerit nutaat piujuaannartitsinerimik tunngavillit nassaariniarneranni peqataaneq
- Naalackersuisut Nukissiorfillu suleqatigalugit imermik pilersuineq nukittorsarusupparput erngullu imerneqarsinnaasup pitsaassusia qaffasissumiitikkusullutigu, illoqarfiit ineriartoqqinnissaannut periarfissiisumik

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 3, 6, 8 aamma 14-ip piviusunngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>6.1 Kikkut tamarmik imermut sukuluitsumut periarfissaqarlik</p>	<p>Naalackersuisut Nukissiorfillu suleqatigalugit imermik pilersuineq erngullu qaffasissumik sukuluitsuunissaa nukittorsarumallugu. Innuttaasut amerlanerit ukioq kaajallallugu imermik pilersorneqalernissaat sulissutigaarput.</p>
<p>6.4 Imermik atuneq pisariillisarneqarli aamma imermik tarajoqanngitsumik pilersuineq nukittorsarneqarli</p> <p>2030 sioqqullugu ingerlataqarfiit tamarmik iluanni imermik atuinermik pisariillisaaneq malunnartumik annertusineqassaaq, aamma imissaaleqineq illuatungilerniarlugit imermik piujuartitsisumik katersuineq pilersuinerlu qulakkeerneqarluni, imermillu inuit amigaateqartut amerlassiasiat malunnaatilimmik ikilisillugit.</p>	<p>Imermik pilersuinerim tikikkuminarsaaneq, ilaatigut imertartarfiit naammattut aqqusineritigullu tikikkuminartut pilersinneqarnerisigut.</p> <p>Upernavimmi inoqarfinnilu mikinerusuni arlalinni, imissaqarniarnerup tungaatigut killilimmik periarfissaqartuni, imaanit tarajoq tarajuiarlugu imertut atorveqartarpoq (omvendt osmoseanlæg). Kissaatigaarput Upernavimmi tarajuaatip allilernerqarnissaa, imermik innuttaasut pisariaqartitaannik annertussulimmik qulakkeerinninnissaq aammalu illoqarfiup ineriartoqqinnissaannut eqqanaarisumik.</p> <p>Pingaartumik Ilulissani, Upernavimmi Uummannamilu illoqarfiit ineriartortinneqarnerinut atatillugu imermillu annertunerusumik pisariaqartitsileriartroneq eqqarsaatigalugu, pisariaqarpoq tatsini imeqarfiit allamat nuunneqarnissaat, allatulluunniit aqqissuussisoqarnissaa pisariaqarluni. Naalackersuisut Nukissiorfillu suleqatigissavagut kommunimi imermik naammattumik pilersuinerup qulakkeerneqarnissaa, illoqarfillu ineriartoqqinnissaannut periarfissiisumik.</p>
<p>6.2 Kikkut tamarmik perusuersartarfinnut aamma eqqiluisaarnissamut periarfissaqarlik</p> <p>2030 sioqqullugu kikkut tamarmik naligiimmik nammineq eqqiluisaarnissamut periarfissaqarnerat, kikkullu tamarmik torersumik perusuersartarfeqarnissaat anguneqassaaq, arnat nivarsiaqqallu, kiisalu inuit sanngiitsumik inissimasat, immikkut pisariaqartitaat isiginiarneqarlutik.</p>	<p>Anartarfeqarnerup tungaatigut issittumut naleqquttumik sumiiffinniluunniit allani anartarfinnik kuutsittakkanik ikkussuiffigiuminaatsunut ineriartortitsineq tapersorsorusupparput.</p> <p>Suliat ingerlatissuagut anartarfeqarnerup tungaatigut aqqissuussinerit nutaat nassaariniarlugit, assersuutigalugu issunngortitsisarneq atorlugu (kompost) aamma aqqissuussinerit allat piujuaannartitsinerimik tunngavillit, sukuluisaarnermik siuarsaaqataasinnaasut.</p> <p>Avatangiisinut innuttaasullu peqqissuunissaannut inuunerissaarnissaannut iluaqutaasumik inoqarfinni tamani imermik errortuutikumik igitsisarnissaaq pillugu pilersaarutunik suliaqarusuppugut.</p>
<p>3.3 Nappaatit tuniluuttartut akiorneqarlik</p> <p>2030 sioqqullugu, nappaatit tuniluuttartut AIDS-i, sakiilluut, malaria aamma nunani kiattuni nappaatit takunngitsuusaakkat nungutinneqassapput, aamma tingulluut, imermik ingerlanneqartut nappaatit allallu nappaatit tunillaannartut akiorneqarlutik.</p>	<p>Illoqarfinni annanut kuuffissuit pioreersut pisinnaasaat annertusarneqassapput kommunip illoqarfinni sanaartorfissanik eqiterutsitsinissamut pilersaarutai najoqqutaralugit.</p> <p>Kommunip anguniarpaa 2035-imi inoqarfinni tamani, kommunip eqqaavilerisuisa/anartarfilerisuisa illuaaraannik/tigooqqaavinnik eqqiluisaarnissamut pitsaasunik periarfissalinnik peqalersimanissaa. Peqqinnissaqarfik suleqatigalugu suliffeqarfiit sulisullu nappaatinik tuniluuttartunik, assersuutigalugu tuberkulose aamma tingulluutit hepatitis A aamma B pinaveersaartitsinissaaq pillugu ilisimasanik siaruartererusuppoq.</p>
<p>6.3 Erngup sukuluitsuunissaa</p> <p>pitsanngorsarneqarli, aamma imeq errortuutikoq minguiarneqartarli atorluarneqarlunilu</p>	<p>Naalackersuisut suleqatigalugit ataavartumik suliarivarput, erngup errortuutikup imaanik, kuunnik tatsininillu qanoq sunniisarnerata misissorlugu.</p> <p>Inoqarfinni tamani imermik errortuutikumik eqqaanermut pilersaarusiortoqassaaq, avatangiisit, innuttaasut peqqinnissaat inuunerissaarnissaallu pillugit.</p>
<p>6.6 Imermi pinngortitap ataqatigiinnera illersoneqarli pilerseqqinneqarlunilu</p>	
<p>14.1 Imaani mingutsitsineq annikillineqarli</p>	

9 Akisussaassusilimmik atuineq aqqangassalerinerlu

Inuiaqatigiinni atugartuussutsip ersiutaasa ilagisarpaat, inoqutigiit eqqagassanik annertuunik pilersitsisarnerat. Inoqutigiit, sanaartornerullu annertusiartuinnartup, Kalaallit Nunaanni eqqagassat annertusiartuinnartut pilersippaat. Eqqaaveqarnerup tungaatigut aqqissuussineq naammaginangitsumik ukiuni arlalinni ingerlanneqarsimavoq, avatangiisit, pinngortitaq innuttaasullu peqqinnissaat akigalugu. Avannaata Kommuniata ukiuni 2024-2035 eqqagassalerinermut pilersaarutaa naapertorlugu eqqagassalerinerup tungaatigut annertuumik pingaartinneqartumik aqqissuusseqqittoqartussanngorpoq. Atortussianik atoqqiisarnermut tulluarsakkamik aningaasaqarnerup aqqissuussaana (cirkulær økonomi), atoqqiisarneq, qaammarsaneq piginnaanngorsaanerlu, eqqagassalerinerup tungaatigut kommunip ineriartortitsinissaani anguniagaapput.

Atortussianik atoqqiisarnermut tulluarsakkamik aningaasaqarnerup aqqissuussaana

Atortussianik atoqqiisarnerut tulluarsakkamik aningaasaqarnerup kaaviiartunngorlugu aqqissuussaana (cirkulær økonomi) periaasiuvoq atuinermut tunisassionermullu, atoqqiisermik iluarsaassinermillu ukkassiffiusoq, kultoorimut "atupalliarlugu igitisarnermut" illuatungiliuttoq. Avannaata Kommuniani suliarissavarput kommunit suliffeqarfisa atortussaminnik pisiniartarnermini avatangiisit isumalluutillu eqqarsaatiginerullugit periaaseqalernissaat.

Innuttaasut suliffeqarfiillu kaammattorpagut qanoq atueriaaseqarnertik piffissap ilaani qissimittaqqullugu aammalu inoqarfinni pinngortitamilu eqqakkat tungaasigut torersuutitseqataaniaqqullugit. Kajumigineqarneruleqqullugu ilaatigut eqqagassalerineri aqqissuussinerit atoruminarsarusuppugut, aammalu eqqakkat immikkoortiterneqartarnissaasa pingaarteqassusiat qaammarsaaniutigerusullugu. Avannaata Kommuniani eqqakkat ilarpasui suliffeqarfinit ineriartortuninngaaneersuuppugut. Suliffeqarfiit eqqagassalerinerisa tungaasigut piumasaqaatit annertunerulersissavagut, suleqatigiinnerlu nukittorsarlugu, peqatigiilluni aqqiissutissanik pijuartussanik nassaarnissaq siunertarlugu.

Pisariaqanngitsumik eqqaanaveersaartitsineq atoqqiinerlu

Kommuni suliniuteqarpoq pilersitsiniarluni atoqqiisarfinnik (igitanik atoqqissinnaalluurtunik tunniussiarortarfinnik), assersuutigalugu qisunnik atorneqqaqeriaannarnik, pequtinik atorunnaakkanik, allanillu, allanit iluaqutigineqarsinnaasunik. Atoqqiisarnermi suliffeqarfiit peqataaneruserinnaaner atortussavarput, innuttaasullu tapersorsorlugillu ilitersorsorlugit, atoqqiisarneq siuarsarniarlugu.

Immikkoortiterineq atoqqiinerlu

Komminimi innuttaasut tamarmi igitassanik ulorianartunik kommunimut tunniussinnaapput.

Tamanna pingaaruteqarlunnarpoq avatangiisitta innuttaasullu peqqissusaasa illersorneqarnissaannut. Taamaattoq ullumikkut inoqarfinni ataasiakkaani eqqakkanik suliaqarnermi isumalluutit assigiinngisorujussuuppugut. Ukiuni tulluutuni qulakkiissavarput, inoqarfinni tamani igitassat ulorianartut isumaginissaannut atatillugu atortuutit eqqortut piginnaasallu pigineqalernissaat.

2021-mili kommunip eqqakkat atoqqinneqarsinnaasut umiarsuarmik nassiuttalernikuuai, atortussiat sananeqaataasa isumalluutillu sivilisinerusumik atoqqinneqarsinnaaner atortut atorunnaakkat, qalorsuit allunaasallu, kiisalu saviminikut, aamma nillartaartitsivikut taamaaqataallu Qallunaat Nunaannut nassiunneqartalernikuuppugut. Qaanaami Ilulissanilu igalaamernit saviminikullu inoqutigiit igitassat immikkoortinneqartarput, periaaserlu tamanni inoqarfinnut amerlanerusunut siaruanneqassaaq.

Inoqarfinni iliuusissatut pilersaarutit

Kommunimi inoqarfippassuummata, isorartoorsuarmilu inissisimmata talitarteqarnerullu tungaatigut killeqarmata, immikkut assartuiniarnarup tungaatigut unammilligassaqarpugut. Nunaqarfinni siulersuisut inoqarfinnilu susaqqartut suleqatigalugit, inoqarfinnut ataasiakkaanut tulluarsakkanik aqqiissutissanik

nassaarusuppugut, avatangiisit pillugit piumasaqaatinut nalitsinni atuuttunut angummattunik.

Inoqarfinni mikinerusuni ikuaallaaveeqqat aserfallassimasut atorunnaariartuunneqassapput, taarsiullugulu eqqakkanik poortuisarneq atorneqaleriartussalluni, tamakku Sisimiuni ikuaallaavimmuut nalitsinnut naleqquttumut nassiussuunneqartassallutik, nukissiornermilu atoqqinneqartassallutik. Taamaaliorneq innuttaasut peqqissuunissaannik nukittorsaaqataassaaq, aamma atortussianik atoqqiisarnermut tulluarsakkamik aningaasaqarneq ingerlanneqalissaaq (cirkulær økonomi), kiisalu CO₂-mik aniatitsisarnerput annikillissallugu.

Kommunip misissorniarpaa nutaamik igitassanik immikkoortiteriaaseqalernissaq (kildesortering) avatangiisinut innuttaasunullu iluaqutaasussaaq. Innuttaasut angerlarsimaffini asiujasunik eqqaanermi immikkoortiterisarnikkut, assersuutigalugu avatangiisit peqqinnissallu tungaasigut pitsannortitsisoqarsinnaavoq, inoqarfinni toqqakkani, ilaatigut niuvukkat ikinnerulernerannik eqqaavinnilu inuussutissat sinnerinik asiunikunig mingutsitsineq annikillissinneqassalluni.

Tamatuma saniatigut Avannaata Kommuniani anartarfilerinerup tungaatigut aqqiissutissanik nutaanik nassaarniarpoq, aasaaneranut ukiuuneranullu tulluarsakkamik.

Sulisunut atugassarititaasut pitsaannerusut

Avatangiisit tungaasigut ingerlatsinermi sulisorisanut suliffimmi atugassarititaasut pitsaannerusut pisariaqarput, ineriartorneq kissaatigineqartoq anguneqassappat, ataavartumik pitsaasumillu sulianik ingerlatsinermi piumasaqaataammata.

Eqqagassalerinermi sulisut ilinniarsimangitsut amerlasuut suliassamik pingaaruteqartumik kivitsisarput. Tamanna Kommunimit ikorfartorneqarusuppoq, sulisunut suliffimmi atugassarititaasut pitsanngorsarlugit, ilaatigut eqqiluisaarnermut periarfissat, sulinermi atortut suleriaatsillu pitsanngorsarnerisigut, piginnaangorsaaarnikkullu.

Ilaatigut pilersaarutaavoq eqqakkanik immikkoortiterisarnermi, maskinanik atortuutunik aserfallatsaaliinermut eqqakkanillu nassiussuinermi suleriaatsit pillugit, eqqagassalerinermi sulisunik tamanik pikkorissartitsisoqarnissaa.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfussapput:

- Inoqarfinni ineriartortitsineq, avatangiisit pillugit eqqumaffigisassat aallaavigalugit
- Aqqusineqarnikkut pitsanngorsaanermi eqqagassalerinerup eqqumaffigineqarnissaa
- Immikkoortuni nutaani eqqakkanik aaqqiissusiorneq uninngatitsivinnullu nunaminertaqartitsineq

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammeneqassapput:

- Kommunimi niuverfusartut pillugit politikkeqarneq avatangiisitsinnut peqqinnarnerusoq
- Alimasissuq eqqarsaatigalugu eqqagassalerinermut pilersaarusiernerup naammassineqarnissaa malinneqarnissaa
- Eqqagassalerinermi sulisunut suliffimmi atugassarititaasunik pitsanngorsaaavigineqarnissaat
- Kommunimi innuttaasut inuussutissarsiortullu, avatangiiserisatsinnik paarsilluarnerunissaannik aamma inoqarfinni pinngortitamillu torersuutitseqataanerunissaanerannik kaammattorniarlugit periusissiorneqarnissaa.

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 3, 8, 11, 12 aamma 14-ip piviusunngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
<p>8.4 Isumalluutit atuinnissamut aamma tunisassiornissamut atorluarneqarlik</p> <p>Aningaasarsiornikkut ineriartornerup avatangiisinut ajorseriartitsinissaa pinaveersaartinneqassaaq anguniarneqassaaq.</p>	<p>Avannaata Kommuniata kommunip suliffeqarfiutaanut pisiniartarnermi najoqqutassaq qorsuusoq suliariniarpaa, qulakkeerniarlugu pisortat pisiortortarnerata avatangiisit isumalluutillu eqqarsaatiginerullugit pisarnissaa annertusarumallugu.</p>
<p>12.7 Pisortat pisiortornerat piujuartitsisoq kajumissarneqarli</p>	
<p>8.8 Sulisartut pisinnaatitaaffii illersorneqarlik, aamma suliffimmi avatangiiseq toqqissisimanartoq pilersinneqarli</p>	<p>Eqqagassalerinermi sulisut ilinniarsimangitsut amerlasuut suliassamik pingaaruteqartumik kommunimut kivitsisarput. Tamanna ikorfartorneqarusuppoq, sulisunut suliffimmi atugassarititaasut pitsanngorsarlugit, ilaatigut eqqiluisaarnermut periarfissat, sulinermi atortut suleriaatsillu pitsanngorsarnerisigut, piginnaangorsaaarnikkullu.</p>
<p>3.3 Nappaatit tuniluuttartut akiorneqarlik</p>	
<p>11.6 Illoqarfiit mingutsitsinerat annikillisarneqarli</p> <p>2030 sioqqullugu innuttaasumut ataatsimut avatangiisinut tatisineq annikillisinneqassaaq.</p>	<p>Avannaata Kommuniata ukiuni 2024-2035 eqqagassalerinermit pilersaarutaa naapertorlugu eqqagassalerinerup tungaatigut annertuumik pingaartinneqartumik aaqqiissuusseqqittoqartussanngorpoq.</p>
<p>12.4 Akoorutissat aamma akoorutissanik eqqagassat akisussaassusilimmik passunneqarlik</p> <p>2020 sioqqullugu nunani tamalaani tungavagisaq isumaqatigiissutaasoq naapertorlugu piusimaneranni tamarmi akoorutissanik eqqakkanillu avatangiisitigut illersorneqarsinnaasumik passussineq anguneqassaaq, aamma silaannarmut, imermut nunamullu aniatitsineq annertuumik annikillisinneqassalluni inuup peqqissusianut avatangiisinullu ajortumik sunniutit annikillisinniarlugit.</p>	<p>Eqqaavissuarnut katersuiinnartarneq annikillisillugu immikkoortiterineq annertusarussupparput, atoqqinneqarsinnaasunillu nassiussuulluta.</p> <p>Inoqarfinni mikinerusuni ikuaallaaviit atorunnaariartaartinneqassapput peqatigitillugulu poortuisarneq nutaaq atorneqalissalluni, eqqakkat nalitsinnut naleqquttumut Sisimiuni ikuaallaavimmut nassiunneqartassallutik nukissiornermullu atoqqinneqarlutik. Tamanna innuttaasut peqqissuunissaannik nukittorsaaasaaq CO₂-millu aniatitsinerput annikillisillugu.</p> <p>Avatangiisinut innuttaasunullu iluaqutaasumik eqqakkanik angerlarsimaffinni immikkoortiterisaatsit nutaat pillugit periarfissanik misissuerusuppoq.</p>
<p>14.1 Imaani mingutsitsineq annikillineqarli</p>	<p>Inoqarfiit tamarmik eqqortunik atortorissaaruteqarlutillu pisinnaasaqassapput igitassanik ulorianartunik passussisinnaanermt.</p>
<p>12.3 Halvér det globale madspil per person Nunarsuarmi inummumt ataatsimut naatsorsorlugu nerisassanik maangaannartitsineq affaannangortinneqarli</p>	<p>Innuttaasut suliffeqarfiillu kaammattorpagut qanoq atueriaaseqarnertik piffissap ilaani qissimittaqqullugu aammalu inoqarfinni pinngortitamillu eqqakkat tungaasigut torersuutitseqataaniaqqullugit.</p>
<p>12.5 Eqqagassat annertussusaat annertuumik annikillisinneqarli</p>	<p>Eqqaaveqarnermi aaqqiinerit atuisunut atoruminartut qulakkeernissaat.</p>
<p>12.6 Ingerlatseqatigiiffiit piujuartitsisumik ingerlatsinissaat kajumissaarutigineqarli</p>	<p>Immikkoortiterinerup pingaaruteqassusia pillugu ilisimasanik avitseqatigiinneq.</p>
<p>12.8 Piujuartitsinermit tungaveqarluni inooriaaseqarnissamik paasinninissaq siaruarterneqarli</p>	<p>Suliffeqarfiit eqqagassalerineq pillugu piumasaqarfiginerulerussuppagut piujuaanartitsilluni aaqqiinerit nutaat ataatsimoorluni nassaarinissaat pillugu suleqatigiinneq nukittorsarumallugu.</p> <p>Atoqqinneqarsinnaasuusivinnik pilersitsineq, assersuutigalugu qisunnik atorneqaaqeriaannarnik, pequtinik atorunnaakkanik, allanillu, allanit iluaqutigineqarsinnaasunik.</p> <p>Atoqqiisarnermi suliffeqarfiit peqataanerunissaanerit ujtartussavarput, innuttaasullu tapersorsorlugillu iltisarsorlugit, atoqqiisarneq siuarsarniarlugu.</p>

10 Silap pissusaanut naleqqussarneq

Silap kissatsikkiartornera nunarsuaq tamakkerlugu silap pissusaanik allanngoriartortitsivoq. Silap kissatsikkiartornera Issittumi marloriaammik sukkaneruvoq, nunarsuup sinnerani silap kissatsikkiartornerata agguaqatigiissillugu sukassusianut naleqqiullugu. Soorlu Nunatsinni allanngoriartorneq ulluinnarni takusinnaallugulu malugisinnaagipput. Silap pissusaa aalajangiisumik sunniuteqartarpoq uumassuilinnut tamanut, inunnut, uumasunut pinngortitamullu. Avannaata Kommuniiani silap pissusaanut naleqqussarnissarput ukkatarineqarusuppoq, tamatumunngalu atatillugu CO₂-mik silaannarmut aniatitsinerup annikillisaavigineqarnissaanut peqataarusulluni.

CO₂-mik silaannarmut aniatitsineq annikilliskusupparput

Silap pissusaata allanngoriartornera sammerusupparput siunnerfilimillu suliariumallugu CO₂-mik silaannarmut aniatitsinerup annikillisarneqarnissaa. Ilulissat ukkataqarfigalugu ukkassiffigalugu aallarniutigerusupparput. Ilisimareerparput illoqarfimmi silaannarmut CO₂-mik aniatitsineq qanoq annertutigisoq, tamanna 2019-imi misissorneqarsimammat.

Paakitsumi erngup nukiga atorlugu innaallagissiorfiup 2012-imiilli innallagiaq kiassarnerlu nukissamik ataavartumik tunngavilimmik pilersuiffigaa, nukissiorfulli nukissamik pilersitsisinaanera tamakkerlugu suli iluaqutigineqanngilaq. Ilulissani CO₂-mik aniatitsinerup tamarmiusup 50 %-ia kiassarnermut tunisassiornermullu uuliamik atuinerminganeerpoq. Avannaata

Kommunianit kissaatigineqarpoq Naalakkersuisut qulakkiissagaat sinaakutissat pitsaasut pilersinneqarnissaat, illuni kissarsuutit uuliatortut kiassaatiunnaarlugit mingutsitsinnginnerusunut ikaarsaariartoqarnissaa, soorlu ungasianiit imeq kissartooq atorlugu kiassarnermut imaluunniit kiassaati innaallagiatortut atorneqalernerisigut. Matumani aalajangiisuusaaq, akit tulluarsarneqarsimanissaat, inuiaqatigiinni aningaasartuutinut naapertuussarneqarsimassallutik aammalu nukissiuutinut mingutsitsinngitsunut ikaarsaariarnissaaq pilernarnerulersinneqarsimassalluni.

Silaannarmut CO₂-mik aniatitsisoq annerpaamut tulliuvoq angallannermi benzin-amik diesel-imillu atuneq, taanna aniatitsinerup tamarmiusup 28 %-eralugu, kiisalu Ilulissani eqqaavissuup ikuallanneqanngikkaluarluniluunniit metan-imik aniatitsinera pissutaalluni, aniatitsinerup tamarmiusup 20 %-eralugu. Eqqaavissuup CO₂-mik Metan-imillu aniatitsivoq. Metan CO₂-mut sanilliullugu 25-eriaammik silaannarmik mingutsitsinerusarpoq. Taamaattumik Kommunip illoqarfimmi uuliamik, benzin-amik diesel-imillu atuneq annikillisarussupaa, eqqaavissuarmullu eqqaaneq aamma annikilliskumallugu.

Nuna qeriuannartoq aakkiartorpoq

Aqqusernit sanaartukkallu ilarpassui nunap qeriuannartup qaavani sanaajunikuupput. Tamanna siusinnerusooq eqqarsaatigalugu toqqaviusimavoq manngersoq patajaatsorlu, silaannaalli allanngoriartorneratigut najukkatsinni nuna qeriuannartoq

aakkiartulersimavoq. Tamanna sanaartukkanut aqqusinernullu sunniuteqarpoq, toqqavigisamik innarlerneratigut equnermikkut akornusernermik nalaanneqartalerlutik. Taamaattumik sanaartugassanik illuliassanillu pilersarusiornermi tamakku maanna eqqumaffigineqarput, sanaartoriaatsit akiuussinnaanerisut sanaartukkallu sumiissinnaanerisut sukumiisumik nalilersorneqartalerlutik.

Nunatani sivingasuniittuni nunap qeriuannartup aakkiartorneratigut sisoortoqarsinnaanera taamalu tassaarsuaqartitsisinaanera navianaateqarpoq. Tamatumunnga atatillugu upalungaarsimasuutit upalungaarsimanissamut pilersaarutinik pisariaqartunik suliaqarsimapput, tamakkulu ingerlaavartumik nutarterneqartassapput.

Kangia pillugu allaffeqarfiup Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu qanimut nangittumik suleqatigissavaa, kommunimi kultoorikkut oqaluttuarisaanitsinnut eriagisariaqartut nakkutigineqannginnissannut, tamakku nunap allanngoriartorneranik immallu qaffakkiartorneranik innarlerneqannginnissaat pillugu. Pingaartumik Sermermiut annertusisamik nakkutigineqarput, tamaani attakusiut tungaannit isigalugu nunamut tamarmut kultoorikkut eriagisariaqartunik peqarmat.

Siallertarnerata apisarneratalu, kiisalu silap kiassusiata allanngornerat

Ukiuni kingullerni ullut qerilerfimmik kiassusillit ullullu sialoqanngikkunik nittaaffiit amerlisimapput, taamaagginnarallarnissaalu naatsorsuutigineqarpoq. Siallernerusalerniluni apinerusalernerata, aputilu

aattarnera ilanngullugu, ilaatigut kingunegaraa, illut naqqini, aqqusinerni, qimmilivinni, kussinernilu il.il. immattoortoqartalenera. Sialoqarnerusalernerata pissutigalugu sanaartukkatigut aseruisarsinnaanerit pinaveersaarniarlugit suliniarnerput annertusassavarput. Kiaap qerilerfimmikulanerna (frysepunkt) aqqusinerni pisuinnaallu aqquataanni quasatsitsilerput, tamakkulu aamma eqqarsaatigalugit angallannermi pissutsit eqqumaffigisariaqarpat.

Silap kiannerulernerata aamma periarfissanik nutaanik malitseqarpoq. Sikuusanginnerata sivisunerulernerata assersuutigalugu pilersuinermit assartuinermilu periarfissanik nutaanik ammaassivoq, inuussutissarsiuteqarnermi kommunimilu atassuteqatigiinnermut iluaqutigineqarsinnaasut. Ukiup ilaani silami sanaartornerat sivisunerusumik ingerlanneqarsinnaalerpoq, tamannalu aamma ukiumoortumik pilersarusiortarnitsinnut sunniuteqarsinnaavoq nalilersortuagassarput.

Ileqqutoqqagut silamit sunnerneqarput

Silap allanngoriartornerata ersarissarpaa, kultooritsinni kingornussagut arlalitsigut silap pissusaanit sunnersimaneqartut.

Ukiuuneraniluunniit silap isugutannerulernerata, assersuutigalugu kalaallisuliorneq qangatullu aalisakkanik panertulisarneq ajornartorsiortippaa. Kiaap qerilerfimmikulanerna aamma aputip qaavata sermiusalersippaa, tamannalu qimmit qimuttut aluinut nungullartitsisarpoq. Ukiuunerani sikumi qimusserluni piniaarasitoqarput aamma

unammillerneqarpoq, sikuusarnera annikillimmat sikulu angallavigissallugu tutsuignarunnaarmat. Suleqatigiittariaqarpugut nutaamillu eqqarsarluta, ileqqutoqqatta kimittuut piginnarumallugit, sila allangoraluarpalluunniit.

Silap allangoriartornera pillugu paasisutissiineq Silap allangoriartorneranut ersiutit ilagaat, Ilulissat Kangiani iluliansuit, ukiunut 20-25-it matuma siornatigumut sanilliullugit misinnartumik mikinerulersimanagerat. Sermeq Kujalleq tiffarsimavoq, uukkaasarfillu maanna nunap qaavaniilersimalluni. Sermeq kujalliup ersarivissumik tiffarsimanagera pissutigalugu, Ilulissani Kangiata Nunarsuarmioqatigiit erigisassaattut inissisimasutut, silap allangoriartornerata takussutissartaatut isigineqalersimavoq. Taamaalilluni kommunerput soqutigineqartorujussuannorpoq takornianut, ilisimatusartunut, kiisalu silap allangoriartornera pillugu ilisimasanik aallerfittut. Taamaanneralu aamma pissutigalugu sammisaq pillugu innuttaasut paasisimasaqarnerulerput.

Kommunip pilersaarutaani makku suliaqarfussapput:

- Nuna qeriuannartuq eqqaamallugu sanaartorfissanik nutaanik immikkoortitsisarneq.
- Silap allangoriartornera eqqarsaatigalugu qimussit illerngisa pilersaarusiornissaat

Immikkoortunik suliaqarnermi makku sammineqassapput:

- CO₂-mik aniatitsineq tunngavigalugu Ilulissani avatangiisit pillugit iliuusissatut pilersaarusiorneq.
- Atortut sanaartoriaatsillu silap allangoriartorneranut tulluarsarneqarnissaat.
- Kultoorikkut takussutissat erigisassallu illersorneqarnissaat.
- Nunap qaavani erngup kuutsinnissaanut kusserngit allatut pilersaarusiornissaat
- Aqqutit quatsernarsinerini isumannaatsumik angallannikkut aqqissuussinerit.
- Silap allangoriartornera pillugu paasisanik inerisaaneq paasisutissiinerlu tapersorsorlugit.

Suliniuteqarfissat makku FN-ip Nunarsuarmi anguniagaasa ilaasa 7, 11 aamma 13-ip piviusunngortinnissaannut tapertaassapput.

FN-P NUNARSUARMI ANGUNIAGAI (ANGUNIAKKAT ILAAT)	NAJUGAQARFINNI ILIUUSERISAT
11.6 Illoqarfiit mingutsitsinerat annikillisarneqarli	Silap pissusaata allangoriartornera ukkatarerusupparput, tamatumunngalu atatillugu kommunimi CO ₂ -mik silaannarmut aniatitsinerup siunnerfilimmik annikillissinnissaa suliariumallugu. Aallaqqaasiutigalugu Ilulissat ukkakkusupparput aamma 1) eqqaavissuarmut eqqakkanik katersuuiinnartarneq annikillissikkumallugu, 2) benzin-amik diesel-imillu atuineq annikillissikkumallugu aamma 3) Paakitsumi erngup nukiganik innaallagissiorfiup pisinnaasaa tamakkerlugu atorullugu, taamaaliornikut kiassarnermut tunisassiornermullu uuliamik atuineq annikillissikkumallugu. Taakku pingasut ullumikkut Ilulissani CO ₂ -mik aniatitsinerup tamarmiusup 20 %-ianik, 28 %-ianik aamma 50 %-ianik aniatitsissutaasarput.
13.2 Silap pissusaata allangoriartorneranut atatillugu iliuusissat politikkikkut aalajangiisarnernut pilersaarusiornernullu ilaatinneqarli	Sumiiffinni, nunap qeriuannartup aakkiartorneratigut qaqqani sivinganertigut sisoortoqarsinnaaneranut, taamalu tassaarsuarmik pilersitsisoqarsinnaaneranut upalungaarsimanissamut pilersaarutit atavartuik nalilersuiffigineqartuartaqarput. Sanaartornermi illulortiternermilu pilersaarusiornermi aaqqiinerit akiuussinnaassusillit toqqartarpagut aammalu nuna qeriuannartuq pinaveersaartarlugu. Apinerusalerneratigut/sialoqarnerulerneratigullu sanaartukkat ajoqusinnginnissaat pillugu isumannaallisaanerit annertusassavagut.
11.5 Ajunaarnersuit kingunerisaat annikillisarneqarli	Paakitsumi erngup nukiga iluaqutigalugu innaallagissiorfiup pisinnaasaa tamakkerlugu atornerqarnissaa anguniarparput, taamaalilluni kiassarnermut tunisassiornermullu uuliamik atuineq annikillissinneqaqqullugu.
13.1 Silap pissusianit pissuteqartumik ajunaarnersuarnut akiuussinnaaneq naleqqussarsinnaanerlu nukittorsarneqarli	Avannaata Kommuniata kissaatigaa, kikkut tamarmik immikkut uuliatortumik kiassaateqarnerisa ungasianiit kiassarnermut mingutsitsinnginnerusumut imaluunniit innaallagissamik illut/inissiat kiassarneqalernissaannut ikaarsaariarnissamut sinaakkutissatut atugassarititaasut pitsaasut pillugit Naalakkersuisut qulakkiissagaat. Matumani aalajangiisuvoq, akit tulluarsarneqarnissaat, inuiaqatigiinni aningaasaqarneq aallaavigalugu, nukissiuutinullu mingutsitsinngitsunut ikaarsaariarnissaaq soqutiginarnerulernissaat.
7.2 Nunarsuarmi nukissiuutinik atuinerup ilaa, nukissiuutinik piujuannartitsinermik aallaavilik annertusineqarli	2030 sioqqullugu nukissiuummut tatiginartumut, piujuartitsisumut nutaaliaasumullu unaminartumik akeqartumut tamarmik periarfissaqarnerat qulakkeerneqassaaq.
7.1 Kikkut tamarmik nukissiuummut nutaaliamut periarfissinneqarli	Kangia pillugu allaffeqarfiup Nunatta Katersugaasiviata Allagaateqarfiatalu nangittumik qanittumik suleqatigissavaa, kulturikkut erigisassat qanoq issusiisa nakkutigineqarneranni, nunap neriorneqarneratigut (erosion), nunap pissusaata aamma immap ulittarnerata tinnitarnatalu allangoriartornera eqqarsaatigalugit. Suleqatigiilluta nutaamik eqqarsartariaqarpugut, silap pissusaa allangoraluortoq, ileqqutoqqatta kimittuut attatiinnarinnissaannut, assersuutigalugu kalaallisuuliorneq qimussertarnerlu eqqarsaatigalugit.
11.4 Nunarsuarmi kulturikkut pinngortitamillu kingornussat illersorneqarli	Silap pissusaata allangoriartornera pillugu ilisimatusarnermi suliniutit ilisimasanillu avitseqatigiinneq suli tapersorsorusuppagut, sammisamullu innuttaasut paasisimasaqarnerat annertusarusullugu.
13.3 Silap pissusaata allangornera sillimaffiniarlugu ilisimasanik piginnaasanillu pilersitsisoqarli	

Avannaata Kommunianni ineriartorneq

Kommunimi ineriartortitsinermi innuttaasut katitigaaneranni allannguutit najoqqutarineqartariaqarput. Matumani saqqummiunneqarput Avannaata Kommunianni innuttaasut pillugit kisitsisit pingaarnerit, ineriartorneq sammiviillu. Kisitsisit Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmeersuupput, immikkullu matumani ineriartorneq januar 2017-imiit januar 2024-imut sammineqarpoq.

Innuttaasut amerlassusiat

Avannaata Kommunianni innuttaasut ataatsimut katillugit 2017-ip kingorna 200 miss. amerleriaateqarsimapput, tassa amerleriaat 2 % missarpiaaniilluni. Ilulissani nunaqarfiniilu innuttaasut amerleriaataat 8 %-iuvoq (+391), taakkulu tassa kommuni tamakkerlugu innuttaasut amerleriarnerrannut pissutaapput. Kommunimi inoqarfinni avannarpasinnerusuni innuttaasut 2017-ip kingorna ikileriartup.

%-inngorlugu Qaanaaq inukilleriarnepaavoq, tassa innuttaasut 48-nik ikilissimmata, appariaat 6,4 %-iulluni.

Innuttaasut suaassuseq aallaavigalugu agguataarnerat

Upernavik immikkut qiviaraanni, takuneqarsinnaavoq 2017-ip kingorna angutit 23 %-imik ikileriarsimasut, arnallu 2017-ip kingorna 2,5 %-imik ikileriarsimallutik. Illoqarfinni allani innuttaasut ikileriaataat angutinut arnanullu agguataaraanni naligiinnerupput. Ataatsimut isigalugu kommunimut sulii imaappoq, innuttaasunit tamarmiusunit angutit 53 %-iummata, arnallu 47 %-iullutik. Tamanna ilaatigut nassuiarneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaanni sulisinnaasut, Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut 2/3-ii angutaammata.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfup paasissutissat atorsimasai taamaallaat suaassutsinut angummut arnamullu tunngasuupput, taamaattumillu kommunimi suaassutsit

allat pinngoqqaatiminnit suaassutsiminnit allannguisimasut saqqummiussinnaanngilagut.

Illoqarfiit nutserarfigineqarput

Kommunimi innuttaasut inoqarfinnit mikinerusuneersut illoqarfinnut nutserput, taamatullu ineriartorneq ukiuni arlalinni Nunarput tamakkerlugu malittarisimavarput. Ullumikkut kommunip innuttaasa 74 %-ii illoqarfinni sisamaasuni najugaqarput. Kommunimi innuttaasut tamarmiusut 46 %-ii Ilulissat illoqarfianni najugaqarput.

Innuttaasut utoqqartaat amerliartorput

2012-ip kingorna meeqqat inuusuttuaqqallu 18-it ataallugit ukiullit amerlassusiat appariaateqarsimavoq. Ineriartorneq taamaattoq manna tikillugu ingerlavoq. 2017-ip kingorna kommunimi 0-8 akornanni ukiullit 6,3 %-imik appariarput, kisiannili 65+ -nik ukiullit 22,6 %-imik qaffariaateqarsimallutik. Upernavik eqqaalu kisiisa qiviassagutsigit tassani meeqqat inuusuttuaqqallu 16 %-imik ikileriarsimapput, utoqqaalli 65+-nik ukiullit 20 %-imik amerleriarsimallutik ukiut kingulliit arfineq marluk ingerlaneranni.

Inoqutigiit meerartaqanngitsut amerlanerit

Inoqutigiit angissusii inoqarfikkaani tamani milliartorput. Ataatsimut isigalugu kommunimi imaappoq, 2017-ip kingorna inoqutigiit meerartaqanngitsut 7,7 %-imik qaffariarsimapput, inoqutigiilli meerartallit 2,6 %-imik appariarsimallutik.

2012-imiit inoqutigiinni aappariit meerartallit amerlassusiat appariangaatsiarsimavoq, inoqutigiilli allat tamarmik qaffariarsimallutik. 2017-imiit inoqutigiinni aappariit meerartallit amerlassusiat 15 %-imik appariarsimavoq, inoqutigiilli kismaat meerartallit 30 %-it angungajallugit qaffariarsimallutik. Qaanaaq nunaqarfiilu kisiisa eqqarsaatigalugit inoqutigiit qiviarutsigit, tamaani inoqutigiit

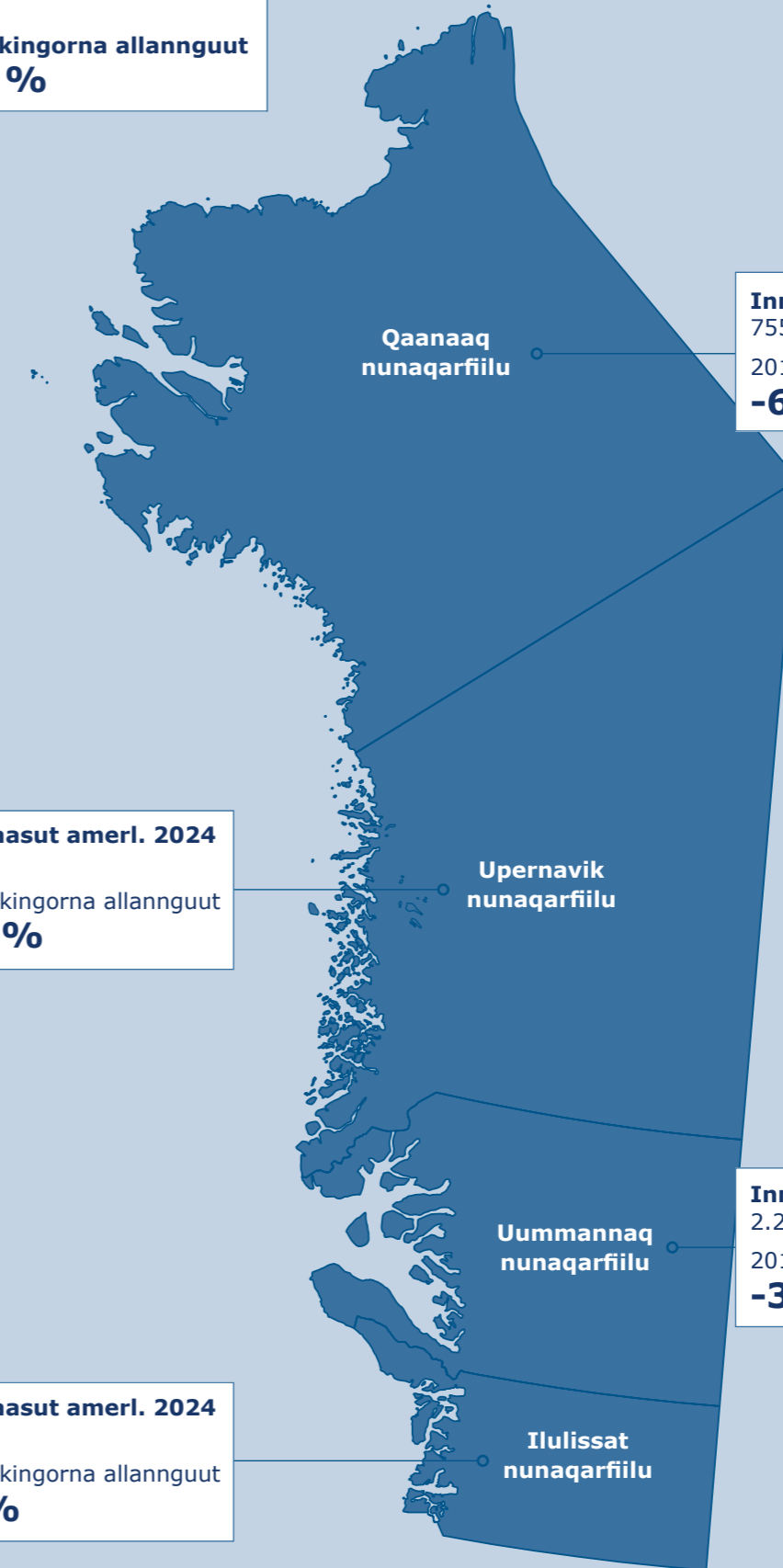
Avannaata Kommunia
Innuttaasut amerl. 2024
10.846
2017-p kingorna allannguut
+1,9 %

Innuttaasut amerl. 2024
2.748
2017-p kingorna allannguut
-2,8 %

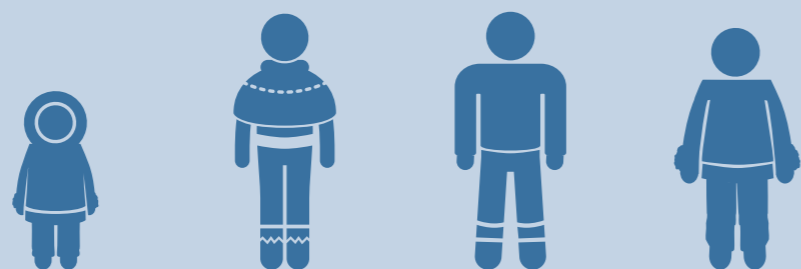
Innuttaasut amerl. 2024
5.399
2017-p kingorna allannguut
+8 %

Innuttaasut amerl. 2024
755
2017-p kingorna allannguut
-6,4 %

Innuttaasut amerl. 2024
2.236
2017-p kingorna allannguut
-3 %

2017-ip kingorna ukioqatigiiaat amerlassutsimikkut nikerarnerat %-inngorlugu:

Ukiut 0-17 Ukiut 18-34 Ukiut 35-64 Ukiut 65+

	Ukiut 0-17	Ukiut 18-34	Ukiut 35-64	Ukiut 65+
Avannaata Kommunua	-6,3 %	+1,7 %	+3,1 %	+22,6 %
Ilulissat nunaqarfiilu	+0,1 %	+6,2 %	+10,9 %	+22,1 %
Uummannaq nunaqarfiilu	-6,8 %	-5,5 %	-6,7 %	+32,1 %
Upernavik nunaqarfiilu	-16,2 %	3,1 %	-0,3 %	+19,4 %
Qaanaaq nunaqarfiilu	-2,8 %	-10,9 %	-8,7 %	+6,6 %

kisermaat meerartallit 2017-ip kingorna 71 %-imik amerlisimapput, tassa assigalugu inoqutigiit 65-it, kisermaaqq meeqqamik ataatsimik arlalinnilluunniit meerartalik.

Inoqutigiit meerartaqanngitsut Uummannami Ilulissanilu amerlanerpaapput, tassa illoqarfanni taakkunani nunaqarfittai ilanngullugit, inoqutigiit 46 %-ii inersimasuummata meerartaqanngitsut. Upernavimmi nunaqarfittanilu inoqutigiit meerartallit amerlanerpaapput, tamaani inoqutigiit 66 %-ii meerartaqarmata.

2024-imi kommunimi innuttaasut 875-iupput, Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut. Tassa kommunimi innuttaasut tamarmiusut 8 %-ii. Innuttaasut ilaat, Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut, piffissami 2003-miit 2017-ip tungaanut ikiliartorsimapput, tamatumali kingorna amerliarttoqqilersimallutik. Kommunimi innuttaasut, Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut 78 %-ii Ilulissani najugaqarput. Innuttaasut taakku Ilulissani innuttaasut tamarmiusut 13 %-erivaat, Kalaallit Nunaatali avataani inunngorsimasut Qaanaami Upernavimmilu innuttaasut tamarmiusut 3 %-eralugit. 2017-ip kingorna Uummannami innuttaasut Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut amerlassusiat 55 %-imik qaffassimavoq, maanna 96-inngorsimallutik tassa illoqarfiup innuttaasa 7 %-eralugit.

Innuttaasut amerlassusiisa siumut naatsorsorneqarnerat

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup naatsorsuutai 2020-meersut malillugit Kalaallit Nunaanni innuttaasut 2020-miit 2030-p tungaanut 1.300 miss. ikileriassapput. Avannaata Kommunianullu tunngatillugu naatsorsuutigineqarpoq innuttaasut amerlassusiat taamaaginnassasoq imaluunniit annikitsumik qaffariaateqassalluni. Tamanna ilaatigut pissuteqarpoq Uummannami innuttaasut amerleriarnissaannik naatsorsuuteqarnermik. 2024-imiit siumut naatsorsuineri inuit Kalaallit Nunaanni inunngorsimasut tamaanilu najugaqartut 2050-ip tungaanut tallimarartermik ikileriassapput, innuttaasulli Kalaallit Nunaata avataani inunngorsimasut amerlassusiat taamaaginnassagatinnearluni. Siumut naatsorsuineri aamma tikkuarneqarpoq innuttaasut agguaqatigiissillugu ukiui 2024-imi 35,1-iusut 2050-imi agguaqatigiissillugu ukiui 39,5-inut qaffariarsimassasut.

Kommuni pillugu paasisutissat

- Avannaata Kommuniani illoqarfiit sisamaapput nunaqarfillu 21-iullutik
- Innuttaasut 10.846-iupput (2024)
- Kommunip angissusia 522.700 km²

Kommunimut pilersaarummut tapiliussat killiffii

Kommunimut pilersaarut 2018-imi akuerineqarmat, kommunalbestyrelsi Kommunimut pilersaarummut tapiliussanik arlalinnik akuersissuteqarsimavoq. Periusissatut pilersaarut 2020-imi saqqummiunneqartup Kommunimut pilersaarut akuerineqarnerata kingorna 25. juni 2020 tikillugu Kommunimut pilersaarummut tapiliussat akuerineqarsimasut ilanngullugit saqqummiuppai. Matuma ataani takuneqarsinnaapput Kommunimut pilersaarummut tapiliussat 26. juni 2020-miit 31. juli 2024 tikillugu atuuttut suliarineqartutulluunniit nalunaarutigineqarsimasut.

Inoqarfiit	Immikkoortortap normua	Nalunaarutigineqarpoq	Pilersaarutip taaguutaa	Tapiliussaq normua
Ukkusissat	UKK1505-B01	23.02.2021	Umiarsualivik/tankeqarfik	22
Ilulissat	ILU1200-C24	30.06.2021	Qitiusoqarfik imersuup kujataa-tungaani	14
Ilulissat	ILU1200-B07	09.08.2021	Konrad Chemnitzip Aqqusernani inuussutissarsiutinik ingerlatsivik	13
Ilulissat	ILU1200-C15	19.8.2021	Kredsrettip eqqaani Illoqarfiup qeqqani sumiiffik	24
Ilulissat	ILU 1200-E07	09.03.2022	Tinussaraaq	28
Qeqertaq	QQT1202-A01	17.06.2022	Qeqertaq A01-imi najugaqarfiit	23
Qaarsut	QST 1502-C02	17.06.2022	Hoteli	26
	ILU 1200-A26	17.06.2022	Issortarfik	27
Asi/Det åbne land	0003-O04	17.06.2022	UNESCO-p nunarsuarmi kingormussarsiarititaanut asimi nuna allannngoritassaanngitsaq	29
Ilulissat	ILU1200-E13	17.06.2022	Asfaltiorfik	30
Ilulissat	ILU 1200-A29	13.12.2022	Nuussuutaap Aqqutaa	25
Ilulissat	ILU1200-C24	20.12.2022	Qitiusoqarfik imersuup kujataa-tungaani	32
Ilulissat	ILU1200-A21	10.03.2023	Niels Dorph-ip Aqquserna	35
Asi/Det åbne land	0003-L01	26.04.2023	Eqi	38
Ilulissat	ILU1200-A10	22.05.2023	Jørgen Guldagerip Aqqutaa	33
Asi/Det åbne land	0003-L14	04.08.2023	Aattartoq	36
Upernavik	UPV1600-D03	18.09.2023	Iliveqarfik nutaaq	20
Ilulissat	ILU1200-A30	27.09.2023	Ilulissat avannaani inissiaqarfissaq	34
Asi/Det åbne land	0003-L08	15.11.2023	Uummannatsiaq	48
Ilulissat	ILU1200-C29	21.11.2023	Ilulissat avannaani immikkoortoq nutaaq	41
Uummannaq	UMM 1500-E13	27.12.2023	Innaallagissiorfik nutaaq	40
Uummannaq	UMM 1500-D06	13.02.2024	Iliveqarfiup allineqarnera	45
Ilulissat	ILU1200-C30	04.03.2024	Konrad Chemnitzip Aqqutaani Qitiusoqarfik	43
Ilulissat	ILU1200-B04	04.04.2024	Nunaminertaq inuussutissarsiorfiusoq Ilulissat Avanna	15
Ilulissat	ILU 1200-C16	04.04.2024	Ujaqqeriviup eqqaani qitiusoqarfik, Ilulissat	49

